**UNIVERSITATEA NAŢIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”**

**Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate**

# DINAMICA MEDIULUI DE SECURITATE

# DECEMBRIE 2016 - IANUARIE 2017

- **EUROPA DE EST**

  ***Republica Moldova***

- **FEDERAȚIA RUSĂ**

  ***Raporturile geopolitice ale Federaţiei Ruse. Relaţiile est-vest, implicaţii regionale***

- **STATELE UNITE ALE AMERICII**

  ***Donald Trump, echipa prezidențială și agenda de securitate***

- **ORIENTUL MIJLOCIU ȘI AFRICA DE NORD**

  ***Intensificarea conflictelor militare pe fondul tensiunilor inter-confesionale***

Studiile incluse în acest material vor fi publicate în paginile publicaţiei: *Evaluare Strategică*.

# CUPRINS

# CAPITOLUL 1. EUROPA DE EST

## *Republica Moldova*

***Dr. Cristina BOGZEANU***

În perioada decembrie 2016 – ianuarie 2017, scena politică internă și politica externă a Republicii Moldova au fost marcate de continuarea tendințelor conturate anterior, fără a cunoaște schimbări majore, ci doar accentuări ale acestora. Per ansamblu, în această perioadă, am identificat următoarele evoluții majore, pe care le vom detalia în cele ce urmează: a) organizarea alegerilor prezidențiale în republica separatistă Transnistria și menținerea acesteia pe o direcție pro-rusă; b) primele măsuri adoptate de Igor Dodon în vederea apropierii Republicii Moldova de Federația Rusă; c) continuarea sprijinului, în special financiar, primit de Republica Moldova din partea actorilor occidentali; d) menținerea tensiunilor dintre președintele (pro-rus) și majoritatea parlamentară și guvern (pro-europene) în ceea ce privește orientarea externă a Republicii Moldova.

Alegerile prezidențiale din Republica Moldova au fost urmate la scurt timp de un scrutin echivalent în republica separatistă Transnistria. La 11 decembrie 2016, populația republicii separatiste a avut de ales între șase candidați. Principalii candidați înscriși în lupta electorală au fost Evgheni Sevciuk, cel care deține din 2011 președinția republicii autoproclamate, Vadim Krasnoselsky, președintele Sovietului Suprem (organul legislativ al Transnistriei) și Oleg Horjan (procurorul general al Transnistriei). Vadim Krasnoselsky era, de asemenea, cunoscut pentru a fi susținut de concernul Sheriff, despre care presa susține că ar controla întreaga economie din republica separatistă[1].

Dezbaterile dintre candidați în perioada campaniei electorale au fost direcționate către criza economică a republicii separatiste, corupția și situația politică internă, însă, spre deosebire de competiția pentru președinția de la Chișinău, toți candidații au avut o orientare pro-rusă. La nivel oficial, Kremlinul nu și-a exprimat sprijinul pentru niciunul dintre candidați.

Listele electorale întocmite pentru alegerile din 11 decembrie includeau peste 400.000 de alegători, pentru care s-au organizat 261 de secții de votare.

Câștigătorul alegerilor a fost Vadim Krasnoselsky, care a cumulat 70% din totalul voturilor exprimate.

Alegerile nu au fost recunoscute de autoritățile de la Chișinău, nici de comunitatea internațională, însă, este acceptat faptul că acestea vor produce efecte. În ceea ce privește relațiile

[1] ***, „Alegeri prezidențiale cu candidați ruși în Transnistria”, în *EurActiv.ro*, 11 decembrie 2016, URL: http://www.euractiv.ro/euractiv-moldova/alegeri-prezidentiale-cu-candidati-rusi-in-trans nistria-6103?cfcc, accesat la 13 decembrie 2016.

dintre Chișinău și Tiraspol, este de așteptat ca acestea să nu cunoască o îmbunătățire notabilă. Aceasta deoarece, similar predecesorului său, nici Vadim Krasnoselsky nu agreează soluția de rezolvare a conflictului transnistrean propusă de I. Dodon. Și în opinia câștigătorului alegerilor din decembrie 2016, soluția pentru entitatea separatistă constă în declararea independenței și unirea cu Federația Rusă.

Totuși, la scurt timp după câștigarea alegerilor, Krasnoselsky și-a manifestat deschiderea către cooperarea cu Chișinăul în ceea ce privește rezolvarea conflictului transnistrean, având, în același timp, și o atitudine rezervată față de succesul acestui demers deoarece „nu depinde totul de președintele de la Chișinău. Majoritatea pro-europeană controlează Parlamentul moldovean”[2].

Scena politică internă a Republicii Moldova a fost marcată, în această perioadă, de preluarea mandatului de președinte de către I. Dodon și de primele măsuri adoptate în acest sens. Astfel, în ciuda unei contestații a rezultatelor alegerilor din Republica Moldova, depuse la Curtea Constituțională de către Maia Sandu, instituția a validat rezultatele alegerilor prezidențiale, la 13 decembrie 2016. În consecință, la 23 decembrie 2016, Igor Dodon a fost investit președinte al Republicii Moldova. În cadrul discursului de investitură, Dodon a subliniat că principalul partener strategic al statului moldovean este Federația Rusă și a reiterat importanța pe care o acordă statalității și suveranității Republicii Moldova. De asemenea, Dodon a menționat și că va acționa pentru dezvoltarea unor bune relații cu statele vecine, România și Ucraina, dar și că va dezvolta „colaborarea multidimensională cu UE”[3].

În ciuda unei relative deschideri față de cooperarea cu actorii occidentali, pe care noul președinte al Republicii Moldova o lasă să transpară din discursul său public, este evidentă atitudinea negativă față de aprofundarea cooperării cu aceștia. Relevant, în această ordine de idei, este faptul că, la puțin timp după investitură, la 27 decembrie 2016, Dodon a decis să-l demită pe Ministrul Apărării, Anatol Șalaru. Principalul motiv este că A. Șalaru „ar fi cochetat” cu NATO, în ciuda statutului de neutralitate asumat de Republica Moldova. De asemenea, noul președinte moldovean și-a exprimat opoziția față de inițiativa dezvoltării relațiilor cu Alianța Nord-Atlantică, inclusiv față de deschiderea unui birou de legătură al NATO la Chișinău, preconizat pentru luna martie. Acest lucru, este, în opinia sa, o încălcare a statutului de neutralitate al Republicii Moldova. În acest sens, președintele Parlamentului de la Chișinău a reiterat faptul că îngrijorările președintelui Dodon nu sunt întemeiate și a menționat că, în cadrul

[2] Mircea Olteanu, „Președintele ales al Transnistriei este dispus să reia discuțiile privind conflictul transnistrean”, *Mediafax*, 13 decembrie 2016, URL: http://www.mediafax.ro/externe/presedintele-ales-al-transnistriei-este-dispus-sa-reia-discutiile-privind-conflictul-transnistrean-16025748, accesat la 15 decembrie 2016.

[3] ***, „Igor Dodon, anunțuri importante în limba rusă la discursul de investitură ca președinte al Republicii Moldova: *Rusia e partener strategic, statalitatea moldovenească are o istorie de secole”, Hotnews,* 23 decembrie 2016, URL: http://www.hotnews.ro/stiri-esential-21491752-igor-dodon-anunturi-importante-limba-rusa-discursul-investitura-presedinte-republicii-moldova-rusia-partener-strategic-statalitatea-moldoveneasca-are-istorie-secole.htm, accesat la 27 decembrie 2016.

vizitei pe care o va efectua la Bruxelles, va cere asigurări suplimentare conducerii NATO privind respectarea neutralității Republicii Moldova[4]. Toate acestea, în ciuda faptului că, secretarul general al NATO a reiterat, în cadrul conferinței de presă dedicată acestui eveniment, din 29 noiembrie, reconfirmarea angajamentului NATO faţă de menţinerea independenţei, suveranităţii şi integrităţii teritoriale a Republicii Moldova, precum şi respectul pentru opţiunea de neutralitate a Chişinăului.

Mai mult, cu doar câteva zile înainte de a-l demite pe ministrul apărării, Dodon a decis înlocuirea limbii române cu cea „moldovenească" pe pagina web oficială a președinției Republicii Moldova, deși, printr-o decizie a Curții Constituționale de la Chișinău (2013), limba oficială a statului este limba română.

Notabilă este, în acest sens, și o declarație a lui Igor Dodon, înainte de investitura oficială în funcția de președinte al Republicii Moldova. La 18 decembrie, în cadrul unei conferințe de presă, acesta a argumentat că programul de burse pus la dispoziția elevilor moldoveni de către România constituie o „politică de românizare", menționând inclusiv existența unei atitudini „agresive" a României în acest sens. Din acest motiv, Dodon a solicitat Rusiei contracararea acestui fenomen[5]. În aceeași ordine de idei se înscrie și decizia președintelui moldovean de a retrage cetățenia moldovenească a fostului președinte român (3 ianuarie 2017). Evenimentul a dat naștere unui schimb de replici dure între cei doi. În acest context, Dodon și-a anunțat chiar intenția de a revoca ambasadorul Republicii Moldova la București, Mihai Gribincea, ca urmare a declarației celui din urmă că decretul de retragere a cetățeniei moldovenești a lui T. Băsescu ar putea fi declarat neconstituțional. Ambasadorul a subliniat importanța relațiilor economice, politice și sociale dintre cele două țări și și-a susținut ideea și prin aceea că parlamentarii moldoveni depuseseră deja o sesizare în acest sens la Curtea Constituțională. Cererea de retragere a ambasadorului moldovean la București a fost respinsă de premierul Pavel Filip (16 ianuarie). Încă nefinalizat la momentul redactării prezentului text, diferendul privind retragerea cetățeniei moldovenești a fostului președinte al României se poate adăuga factorilor care își dau concursul la slăbirea relațiilor dintre cele două state.

De asemenea, în primele săptămâni de mandat, I. Dodon a început să pună în aplicare primele acțiuni pe plan extern. Dintre acestea, importanța cea mai mare a purtat-o vizita pe care acesta a întreprins-o la Moscova (16-18 ianuarie). Delegația lui Dodon la Moscova marchează

---

[4] ***, „Președintele Parlamentului îl asigură pe Dodon că NATO nu amenință neutralitatea țării", în *Hotnews*, 24 ianuarie 2017, URL: http://www.hotnews.ro/stiri-international-21553491-moldova-presedintele-parlamentului-asigura-dodon-nato-nu-ameninta-neutralitatea-tarii.htm, accesat la 25 ianuarie 2017.

[5] ***, „Dodon îndeamnă Rusia să oprească "românizarea" tinerilor moldoveni: România vine foarte agresiv, și cu educarea copiilor, și cu societatea civilă", în *Hotnews*, 18 decembrie 2016, URL: http://www.hotnews.ro/stiri-esential-21480255-dodon-indeamna-rusia-opreasca-romanizarea-tinerilor-moldoveni-romania-vine-foarte-agresiv-educarea-copiilor-societatea-civila.htm, accesat la 28 decembrie 2016.

prima vizită efectuată de un președinte al Republicii Moldova în capitala Federației Ruse după 9 ani. Agenda întâlnirilor a cuprins aspecte care țin de relațiile bilaterale economice, comerciale, umanitare, dar și conflictul înghețat din Transnistria.

Discuțiile au inclus aspecte legate de cei aproximativ 500.000 de cetățeni moldoveni care lucrează în Rusia, consolidarea relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Eurasiatică și eventuala aderare la această organizație, însă, centrale au fost aspectele economice ale relațiilor ruso-moldovenești, precum și consolidarea acestora în cadrul unui parteneriat strategic dintre cele două state.

Conferința de presă comună susținută de cei doi șefi de stat, din 17 ianuarie 2017, este elocventă pentru viziunea pe care aceștia o au asupra relațiilor dintre statele pe care le conduc, dar și asupra relațiilor dintre acestea și actorii occidentali, în special UE.

Astfel, discursul lui Vladimir Putin a reliefat scăderea cu peste 50% a comerțului dintre Rusia și Republica Moldova în ultimii câțiva ani, menționând în primă instanță faptul că aceasta s-a datorat fluctuației prețurilor materiilor prime pentru ca, ulterior, să aducă argumentul că raporturile comerciale ruso-moldovenești s-au deteriorat și din cauza încercărilor Chișinăului de a se apropia de UE. Mai mult, liderul rus a menționat și că bunurile moldovenești au pierdut locul pe care îl aveau în mod tradițional pe piața rusească, fără ca acest lucru să fie compensat de câștigarea unui loc pe alte piețe. Dimpotrivă, a susținut V. Putin, „statisticile arată o scădere a comerțului Moldovei cu statele europene”[6]. Totodată, în declarația sa, liderul de la Kremlin a avut și următoarea afirmație: „Că tot veni vorba, Rusia nu se opune ca Moldova să își dezvolte relațiile cu partenerii săi de oriunde, inclusiv din Europa”[7]. Deși nu în mod evident, discursul președintelui rus este orientat către sublinierea beneficiilor aduse Moldovei prin consolidarea parteneriatului cu Federația Rusă, prin opoziție cu pierderile aferente consolidării relațiilor cu actorii europeni, fără a se plasa în mod clar împotriva acestora.

Președintele moldovean, de cealaltă parte, leagă interesele naționale fundamentale – menținerea statalității și neutralității, reintegrarea, soluționarea problemei transnistrene și prezervarea valorilor tradiționale creștin-ortodoxe – de consolidarea parteneriatului strategic cu Federația Rusă. Similar, și Dodon face referire la acordul de asociere cu UE într-o lumină negativă, raportându-se la acesta ca la o provocare ce trebuie depășită pentru a putea întări parteneriatul strategic cu Moscova: „înțelegem că va fi dificil să rezolvăm toate problemele

[6] ***, „Joint news conference with President of Moldova Igor Dodon. Vladimir Putin and Igor Dodon gave a joint news conference following the Russia-Moldova talks”, 17 ianuarie 2017, URL: http://en.kremlin.ru/events/president/news/53744, accesat la 30 ianuarie 2017.
[7] *Ibidem*.

legate de comerțul bilateral și să menținem, în același timp, acordurile de comerț liber cu alte state, inclusiv UE, dar am agreat să urmărim acest scop”[8].

Per ansamblu, vizita lui I. Dodon la Moscova nu a adus o relansare a raporturilor economice cu Federația Rusă, ci doar a marcat deschiderea dialogului dintre cele două state în acest sens. În respectivul context, relațiile economice ale Republicii Moldova cu UE sunt prezentate a fi principalul impediment în calea dezvoltării parteneriatului economic cu Rusia. Astfel, considerăm relevant faptul că Putin a menționat clar că „multe vor depinde de modul în care Moldova își va construi relațiile cu UE și mă refer la acordul de asociere dintre Moldova și UE, care a fost semnat și care a intrat în vigoare. Există câteva riscuri pentru noi, cu care ne-am confruntat și după ce un document similar a fost semnat între Ucraina și UE”[9]. De asemenea, Dodon a menționat: „suntem pragmatici și înțelegem că există un acord de asociere cu UE (...) Consider că acordul nu a adus niciun beneficiu Moldovei. Am pierdut piața rusească și, în mod destul de bizar, exporturile către UE au scăzut, de asemenea. Cu alte cuvinte, nu am primit nimic din semnarea acordului”[10].

Toate aceste declarații au fost făcute la puțin timp după ce Comisia Europeană a propus acordarea unei asistențe macrofinanciare în valoare de 100 milioane de euro, în anumite condiții (13 ianuarie 2017). Scopul acestei asistențe este de a sprijini această țară în acoperirea nevoilor financiare pe termen scurt. 40 de milioane de euro ar trebui să ajungă la Chișinău sub formă de granturi și 60 de milioane de euro sub forma unor împrumuturi pe termen mediu în condiții financiare convenabile[11]. Condițiile pentru primirea acestei asistențe rezidă în înregistrarea de progrese în programul stabilit de FMI și în implementarea politicilor care ar urma să fie agreate într-un Memorandum de Înțelegere dintre UE și Republica Moldova.

Contrar celor susținute de Putin și Dodon în cadrul întâlnirii bilaterale, comunicatul de presă al Comisiei Europene cu privire la această propunere recunoaște faptul că Moldova se confruntă cu dificultăți notabile, în special în planul corupției și al calității guvernării, care au contribuit la încetinirea creșterii economice. La aceasta au contribuit și slaba activitate economică a anumitor parteneri comerciali regionali cheie ai Republicii Moldova, dar „acest efect a fost compensat prin creșterea comerțului UE, care poate fi legat de Acordul de Asociere, care a intrat în vigoare la 1 iulie 2016”[12]. În acest context, este relevant să luăm în calcul faptul că la recesiunea economică a Republicii Moldova și-au adus contribuția nu doar corupția, slaba

---

[8] *Ibidem*.
[9] *Ibidem*.
[10] *Ibidem*.
[11] European Commission – Press release, *Commission proposes EUR 100 million in Macro-Financial Assistance to the Republic of Moldova*, Brussels, 13 January 2017, URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-40_en.htm, accesat la 30 ianuarie 2017.
[12] *Ibidem*.

guvernare sau scandalul dispariției miliardului de dolari din băncile moldovenești, ci și măsurile economice restrictive impuse de Moscova Republicii Moldova în contextul anului 2013, în încercarea de a opri Chișinăul să finalizeze încheierea Acordului de Asociere cu UE[13].

Mai mult, statisticile Băncii Mondiale indică o redresare economică a Republicii Moldova, ce e drept, fiind de așteptat ca aceasta să înregistreze o creștere economică de 2,2% în 2016[14]. Similar, un raport al *Economist Intelligence Unit* indică o creștere economică de - 0,5% în 2015, 2,5% în 2016, estimând ca în 2017 și 2018 aceasta să meargă până la 3%, respectiv 3,2%[15].

Programul de asistență financiară propus de Comisia Europeană vine în completarea unui program aprobat de FMI, la 7 noiembrie 2016. În plus, Republica Moldova a beneficiat anterior de un program de asistență financiară similar, implementat în perioada 2010-2012, a cărui valoare s-a ridicat la 90 de milioane de euro, sub formă de granturi. Pentru a intra în vigoare, asistența financiară propusă de Comisia UE trebuie să fie adoptată de Parlamentul European și Consiliul UE.

Mai mult, la 14 ianuarie 2017, conform presei, premierul Pavel Filip anunța că agenția Moody, care reprezintă un reper pentru investitorii străini, a schimbat ratingul de țară al Republicii Moldova de la Negativ B3 la Stabil, măsura fiind argumentată prin demararea unor reforme importante și prin semnarea acordurilor cu FMI și Banca Mondială[16].

Având în vedere sprijinul financiar primit de Republica Moldova din partea Bruxelles, creșterea economică, chiar și slabă, concomitent cu lipsa unor măsuri concrete în relațiile cu Moscova, se conturează posibilitatea aprecierii pro-europenilor în sondajele de opinie. Totodată, acest lucru echivalează și cu menținerea unei vieți politice interne tensionate în acest stat.

O semnificație majoră au avut și alte declarații ale lui Igor Dodon pe parcursul vizitei în Federația Rusă. Orientarea pro-rusă și tendința de renunțare la relațiile cu actorii europeni a fost coroborată și prin afirmații conform cărora „Acordurile cu UE au fost semnate de în grabă" și că este necesară negocierea unora noi[17]. Însă, pentru aceasta, Dodon ar avea nevoie de sprijinul parlamentului și al guvernului, unde majoritatea este deținută de pro-europeni.

---

[13] Pentru detalii, a se vedea Cristina Bogzeanu, „Zona Extinsă a Mării Negre", în *Evaluare Strategică 2014*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", București, 2015, pp. 53-60.

[14] „Moldova Economic Update", *The World Bank,* 5 October 2016, URL: http://www.worldbank.org/en/country/moldova/brief/moldova-economic-update, accesat la 2 februarie 2017.

[15] *Country Report. Moldova*, Economist Intelligence Unit, UK, 2017, p. 10.

[16] ***, „Agenția Moody's a schimbat ratingul de tara al Republicii Moldova de la Negativ B3 la Stabil", în *Hotnews,* 14 ianuarie, URL: http://www.hotnews.ro/stiri-international-21531900-agentia-moody-39-schimbat-ratingul-tara-republicii -moldova-negativ-b3-stabil.htm, accesat la 17 ianuarie 2017.

[17] ***, „Igor Dodon, președintele Republicii Moldova: Acordurile cu UE au fost semnate în grabă, vrem acorduri noi", în *Hotnews*, 17 ianuarie 2017, URL: http://www.hotnews.ro/stiri-esential-21537512-igor-dodon-presedintele-republicii-moldova-acordurile-fost-semnate-graba-vrem-acorduri-noi.htm, accesat la 30 ianuarie 2017.

Totodată, la aceeași dată, presa făcea publice declarații ale aceluiași președinte care sugerau că, în situația în care partidul său (Partidul Socialist al Republicii Moldova) va câștiga alegerile parlamentare (2018), va anula Acordul de Asociere cu UE[18].

De asemenea, acesta a afirmat că datoria Transnistriei față de Gazprom, care se ridică la aproximativ 500 de milioane de dolari, trebuie inclusă în datoria totală a Republicii Moldova față de respectiva companie rusă, ceea ce ar duce cuantumul total al datoriei Chișinăului la o sumă de 6,5 milioane de dolari. Afirmația lui Dodon a stârnit reacții vehemente din partea liderilor pro-europeni, care au subliniat că Republica Moldova nu a primit gaz natural sau energie electrică fără plată[19].

Și în ceea ce privește soluționarea conflictului transnistrean, cursul evenimentelor indică o contracție între nivelul declarativ și acțiunile concrete. Astfel, în cursul întâlnirii dintre președintele Rusiei și cel al Republicii Moldova, ambele părți au reafirmat în repetate rânduri nu doar interesul, respectiv sprijinul pentru menținerea suveranității și integrității teritoriale a statului condus de la Chișinău, ci și cel pentru soluționarea conflictului transnistrean. Însă, la finele lunii ianuarie, un comunicat de presă al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene de la Chișinău menționa că „autoritățile moldovenești au luat act cu consternare de decizia recentă a liderului de la Tiraspol Vadim Krasnoselski de a numi un ‘reprezentant plenipotențiar’ al Transnistriei în Federația Rusă și de a deschide o ‘reprezentanță a Transnistriei’ la Moscova”[20]. Comunicatul menționa și că actul autorităților de la Tiraspol este considerat ilegal și ilegitim și că se așteaptă ca Federația Rusă să nu dea curs acestei inițiative, invocând Tratatul de prietenie și cooperare dintre Republica Moldova și Federația Rusă.

În luna februarie, președintele Republicii Moldova urmează să întreprindă o vizită și la Bruxelles.

În aceste condiții, este de așteptat ca evoluțiile vieții politice interne și externe din Republica Moldova să ocupe un loc din ce în ce mai consistent în rândul preocupărilor de securitate nu doar ale României, ci ale actorilor din spațiul european. O confirmare a acestei tendințe poate fi regăsită și în declarația secretarul de stat al SUA, John Kerry, în cadrul unei reuniuni a Consiliului Ministerial al OSCE la Hamburg, din 9 decembrie 2016. Conform spuselor acestuia, Europa nu se confruntă doar cu amenințarea provenită din destabilizarea

---

[18] ***, „Dodon, promisiune pentru Putin: Daca partidul meu castiga alegerile, Acordul Moldova - UE va fi anulat”, în *Hotnews*, 17 ianuarie 2017, URL: http://www.hotnews.ro/stiri-esential-21537961-dodon-promisiune-pentru-putin-daca-partidul-meu-castiga-alegerile-acordul-moldova-anulat.htm, accesat la 30 ianuarie 2017.

[19] ***, „Igor Dodon recunoaşte datoria Transnistriei la Gazprom de 6 miliarde de dolari ca fiind a Repubicii Moldova”, în *Mediafax*, 19 ianuarie 2017, URL: http://www.mediafax.ro/externe/igor-dodon-recunoaste-datoria-transnistriei-la-gazprom-de-6-miliarde-de-dolari-ca-fiind-a-repubicii-moldova-16087150, accesat la 31 ianuarie 2017.

[20] ***, *Comentariul Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene pe marginea numirii aşa-zisului “reprezentant plenipotenţiar” al Transnistriei în Federaţia Rusă*, Comunicat de presă, 27 ianuarie 2017, http://www.mfa.gov.md/comunicate-presa-md/506672/, accesat la 28 ianuarie 2017.

Ucrainei, ci și cu situația din țări precum Republica Moldova. În plus, acesta a subliniat și că „în regiunea OSCE, am văzut în ultimul timp o creștere a gândirii autoritare, însoțită de un regres al drepturilor omului, restricții impuse mass-media independente, o creștere a crimelor motivate de intoleranță”[21].

Acțiunile din primele săptămâni de mandat ale lui Dodon indică tendința de a apropia Republica Moldova de Federația Rusă. Însă, în ciuda acțiunilor în plan diplomatic, vizita întreprinsă la Moscova reflectă faptul că relațiile ruso-moldovenești nu vor cunoaște o evoluție remarcabilă, cel puțin atât timp cât tendințele pro-ruse ale noului președinte ales sunt contrabalansate de cele pro-europene din Parlamentul și Guvernul de la Chișinău. Aducerea în discuție în repetate rânduri a Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și UE în același context cu dorința afirmată a lui Dodon de a consolida parteneriatul strategic dintre Chișinău și Moldova este elocventă în acest sens.

Astfel, deși discursul președintelui moldovean indică fără echivoc dorința de a consolida relațiile cu Moscova și de a construi o politică externă fundamentată pe un parteneriat strategic cu Rusia, acest demers nu se conturează a fi lipsit de dificultăți atât datorită prezenței unei majorități pro-europene în parlamentul și guvernul Republicii Moldova, cât și datorită unor succese înregistrate de aceștia în plan economic, precum și absența unor rezultate concrete în urma vizitei întreprinse de Dodon la Moscova.

Deși această evoluție este semn al succesului eforturilor de a menține Republica Moldova pe direcția pro-europeană, în plan intern, aceasta echivalează cu o polarizare politică a Republicii Moldova și, implicit, cu dificultatea de a implementa reformele necesare obținerii stabilității economice, politice și sociale.

[21] ***, US Department of State, Office of the Spokeperson, *Remarks of Secretary of State John Kerry at the Opening Session of the OSCE Ministerial*, December 8, 2016, Hamburg, Germany, URL: http://www.osce.org/cio/287546?download=true, accesat la 10 decembrie 2016.

## CAPITOLUL 2. FEDERAȚIA RUSĂ

***Raporturile geopolitice ale Federaţiei Ruse. Relaţiile est-vest, implicaţii regionale***

***Cătălina TODOR***

Actuala analiză are în vedere principalele evenimente ale lunilor decembrie 2016 şi ianuarie 2017, ce au avut în centru Rusia şi raporturile sale geopolitice, concentrându-se pe relaţionarea cu NATO şi Uniunea Europeană ca poli geopolitici reprezentativi pentru Occident şi ca organisme de maxim interes strategic pentru România, în postura sa de stat membru.

Astfel, observând dezvoltările şi declaraţiile din mediul internaţional, pentru perioada menţionată anterior, structurăm cele mai importante caracteristici ale relaţiilor geopolitice specifice Rusiei cu impact la nivelul mediului internaţional şi regional de securitate, pe trei mari paliere: 1. Rusia - SUA, 2. Rusia - NATO, 3. Rusia - Uniunea Europeană. Menţionăm totuşi că accentul analizei se află mai ales pe dezvoltările ce privesc regiunea de interes direct a României, prin urmare pe relaţia Rusiei cu NATO şi UE.

### 1. Rusia-SUA

Lunile decembrie 2016 - ianuarie 2017 au fost marcate de dezvoltări oarecum contrastante ale relaţiilor dintre SUA şi Rusia. În luna decembrie am fost martorii amplificării tensiunii dintre cei doi actori, în această notă încheindu-se mandatul lui Barack Obama, lăsând o situaţie destul de dificilă, chiar cu implicaţii diplomatice, pentru noua administraţie. Medvedev, susţinea, la sfârşitul lunii decembrie, prin intermediul paginii sale de Facebook, următoarele: „Este regretabil că administraţia Obama, care a început prin a restabili legăturile noastre, îşi încheie mandatul într-o agonie anti-Rusia”[22]. Luna ianuarie a marcat paşii premergători şi debutul noii administraţii a SUA. Odată cu investirea lui Donald Trump în funcţia de preşedinte al Statelor Unite ale Americii se poate constata o ameliorare uşoară a relaţiilor dintre cele două state. Aceasta cu toate că niciuna dintre părţi nu speră într-o evoluţie spectaculoasă şi rapidă a relaţiilor de la tensiune la foarte bună cooperare. Purtătorul de cuvânt al Kremlinului, Dmitri Peskov, aprecia, la sfârşitul lunii ianuarie, că nu se aşteaptă o îmbunătăţire rapidă a relaţiilor cu

[22] Sorin Calciu, „Dmitri Medvedev: Obama îşi încheie mandatul într-o "agonie anti-Rusia"”, *Agerpres*, 30.12. 2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/30/dmitri-medvedev-obama-isi-incheie-mandatul-intr-o-agonie-anti-rusia--18-12-51, accesat la 30.12. 2016.

SUA ca urmare a noii preşedinţii, având o poziţionare mai de graba prudentă. În acest sens declară: „Ar fi o mare greşeală să ne facem vreo iluzie”[23].

Luna decembrie debutează cu declaraţia lui V. Putin, prin care acesta îşi exprimă interesul de a coopera mai ales cu SUA, dar pe de altă parte şi punctează necesitatea de a apăra interesele Rusiei. Pe data de **01 decembrie**, în cadrul discursului anual în faţa Adunării Federale, acesta afirma: „Rusia este pregătită să lucreze împreună cu administraţia SUA. Este important să repunem pe drumul cel bun relaţiile bilaterale şi să le dezvoltăm pe baza beneficiilor egale şi mutuale. Din cooperarea dintre Rusia şi SUA în adresarea problematicilor globale şi regionale are de beneficiat întreaga lume”[24]. De asemenea, Putin atrage atenţia asupra unor tentative care ar putea duce la consecinţe grave pentru realitatea internaţională, declarând următoarele: „Noi am împărţit responsabilitatea de a asigura securitatea şi stabilitatea internaţională, întărirea regimurilor de neproliferare. Doresc să subliniez că tentativele de a rupe parităţile strategice este extrem de periculoasă şi poate conduce la o catastrofă globală”. De aceea, aduce în discuţie punctele comune pe care cooperarea cu SUA s-ar putea baza: „În mod cert eu îmi doresc să ne unim eforturile cu Statele Unite în lupta împotriva ameninţărilor reale, mai degrabă decât celor fictive, terorismul internaţional fiind una dintre acestea”[25].

Analiza surselor deschise ne arată că, în linii mari, evenimentele specifice relaţiei Rusia-SUA pentru lunile în cauză pot fi grupate în trei mari categorii:

1. relaţiile politico-diplomatice: dialogul politico-diplomatic, unde de altfel am asistat la escaladarea acestuia până la încheierea lui în **23 decembrie** și expulzarea a 35 de diplomați ruși pe **29 decembrie**; problematica sancțiunilor economice ca o repercusiune a acțiunii Rusiei în Ucraina, unde noua administrație pare a avea o atitudine mai relaxată;

2. spaţiul cibernetic: atacurile cibernetice, tematica „ştirilor false” şi potenţialei implicări a Rusiei în influenţarea rezultatelor alegerilor prezidenţiale din SUA de care este acuzată mai ales de către administrația Obama; acuzația este negată în mai multe rânduri de către Rusia; Trump inițial cere vehement dovezi lui Obama privind acuzele, numind toată situația „vânătoare de vrăjitoare”, însă pe data de **8 ianuarie** acceptă raportul CIA ce arată în direcția implicării Rusiei în alegerile electorale ale SUA; Trump promite, în data de **13 ianuarie**, un raport în 90 de zile asupra atacurilor cibernetice;

3. componenta militară: problematica înarmărilor, unde în **05 decembrie** se aduce în discuție majorarea bugetului pentru armată al SUA; pe data de **23 decembrie** Trump afirmă

---

[23]Eds. Mihaela Toth, Adrian Dădârlat, „Rusia nu-şi face iluzii în privinţa relaţiilor cu SUA, asigură Kremlinul”, *Agerpres*, 21.01. 2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/21/rusia-nu-si-face-iluzii-in-privinta-relatiilor-cu-sua-asigura-kremlinul-20-10-10, accesat la 21.01. 2017.

[24] Site-ul Oficial al Preşedinţiei Rusiei, *Presidential Address to the Federal Assembly*, 01.12.2016, URL: http://en.kremlin.ru/events/president/news/53379, accesat la 02.12.2016.

[25]*Idem.*

puterea de înarmare a SUA, iar pe data de **06 ianuarie** John Kerry anunță alocarea a 3 mld. dolari pentru aliații europeni în vederea contracarării provocării ruse la sfârșit de mandat.

Aceste trei tipuri de evenimente au dus la escaladarea tensiunilor în ultima parte a mandatului Obama și la semnale ale unei posibile îmbunătăţiri a relaţiei SUA-Rusia ca urmare a noii administraţii Trump. Până la sfârşitul lunii ianuarie, direcţia pare una a ameliorării tensiunilor, însă atât V. Putin cât şi D. Trump nu oferă garanţii pentru aceasta.

**2. Federația Rusă - NATO**

Din perspectiva relaţiei Rusia - NATO, lunile decembrie şi ianuarie au semnalat, pe de-o parte, dorinţa menţinerii dialogului şi îmbunătăţirii acestuia dar, pe de altă parte, acţiuni clare ale NATO în direcţia demonstrării capacităţii sale de a face faţă provocărilor militare potenţiale din partea Rusiei. Aceasta din urmă cataloghează astfel de acţiuni ca fiind parte a unei atitudini agresive. Și de aici ia naștere un cerc de reacții și contrareacții care are potențial de a deteriora relațiile dintre cele două, cu toate că intenția și dorința în direcția dialogului există și este identificată ca o necesitate pentru menținerea unui climat internațional de securitate.

În perioada supusă analizei, putem afirma că schimburile de declarații, atitudini şi reacţii au generat o stare de tensiune la nivel internaţional. Această stare a fost resimţită mai ales la nivel regional, prin intensificarea temerii în rândul unor state membre UE şi NATO (mai ales acelea care au făcut parte din fostul bloc estic, fie ca state tampon, fie ca state satelit, aflate sub influența geopolitică a Rusiei). Aceste două luni arată o continuare a relaţiilor tensionate dintre NATO şi Rusia, mass-media considerând că ne aflăm, odată cu evenimentele din Ucraina, într-una din cele mai grave crize de după războiul rece[26].Toate acestea sunt evidenţiate de către declaraţiile şi evenimente pe care în cele ce urmează, le vom puncta cronologic.

Luna decembrie debutează cu declarațiile lui Joseph Dunford - şeful statului major interarme al SUA - din data de **5 decembrie**, care susţine că Rusia are ca scop contracararea NATO şi subminarea credibilităţii acesteia, cât şi îngrădirea capacităţii armatei SUA de proiecţie a puterii sale la nivel mondial[27].

În **06 - 07 decembrie** avea loc o întâlnire a miniştrilor de externe din statele membre NATO, cu scopul întăririi cooperării între Alianţă şi UE în care, unul dintre subiectele extrem de importante era relaţia cu Rusia. Cu ocazia acestei reuniuni se sublinia creşterea prezenţei Rusiei în Balcanii de Vest. În acest sens, se făcea apel la un set de posibile măsuri de contracarare a

[26] Lilia Traci, „Moscova vrea să-şi normalizeze relaţiile cu NATO (responsabil diplomatic rus)", *Agerpres*, 04.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/04/moscova-vrea-sa-si-normalizeze-relatiile-cu-nato-responsabil-diplomatic-rus--10-46-46, accesat la 04.01. 2017.

[27] Sorin Calciu, „Statele Unite îşi remodelează bugetul apărării pentru a lua în calcul ameninţarea militară rusă (Reuters)", *Agerpres*, 05.12. 2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/05/statele-unite-isi-remodeleaza-bugetul-apararii-pentru-a-lua-in-calcul-amenintarea-militara-rusa-reuters--11-26-55, accesat la 05.12. 2016.

propagandei ruseşti bazate pe importanţa dezvoltării capacităţii respectivelor state de a face faţă potenţialelor ameninţări. Jens Stoltenberg afirma că: „Am constatat o prezenţă crescândă a Rusiei în Balcanii de Vest. Nu vom contracara propaganda rusească printr-o propagandă. O vom contracara printr-o dezbatere deschisă şi liberă, deoarece credem că faptele şi adevărul pe termen lung vor avea câştig de cauză”[28]. Mai mult, acesta aprecia că „cea mai bună cale de a le face statele capabile să se apere singure împotriva oricărui fel de interferenţă din afară” ar fi reformele şi modernizarea instituţiilor responsabile de securitate şi sporirea capacităţii de rezistenţă a guvernelor din Balcanii de Vest[29].

La câteva zile după aceasta, în data de **15 decembrie**, Jens Stoltenberg anunţa dialogul cu Rusia, la rang de ambasadori, la Bruxelles, formatul fiind cel specific Consiliului NATO-Rusia. De precizat este faptul că acest dialog a fost suspendat în 2014, ca urmare a anexării Crimeii, fiind reactivat abia în 2016. Pe de altă parte, mass-media atrage atenţia asupra contextului în care se vor desfăşura discuţiile Consiliului mai ales după câştigarea alegerilor prezidenţiale din Statele Unite de către D. Trump, existând teama, în rândul unora dintre aliaţii europeni, unei oarecare indulgenţe a noii administraţii faţă de Moscova[30]. Pe data de **19 decembrie**, a avut loc o întrunire în cadrul Consiliului NATO-Rusia, unde temele principale au avut în centru „criza din Ucraina, securitatea în Afganistan, activităţile militare, transparenţa şi reducerea riscului”[31]. Propunerea din partea Finlandei ca, la început de 2017, să se organizeze o întâlnire tehnică şi cu experţi ruşi pentru a „îmbunătăţii siguranţa aeriană în regiunea Mării Baltice” a fost bine primită de către ambasadorii participanţi[32].

În **30 decembrie,** Stoltenberg puncta foarte clar rolul Alianţei mai ales în contextul desfăşurării de forţe în statele baltice şi sublinia din nou rolul extrem de important al dialogului cu Rusia, afirmând că NATO „nu este o poliţie mondială”, ci că „motivul pentru care NATO desfăşoară forţe în ţările baltice este de a apăra pacea, de a garanta că noi căutăm pacea într-o situaţie unde am văzut o consolidare militară semnificativă rusă şi dorinţa Rusiei de a folosi forţa contra Ucrainei vecine. Dar noi răspundem într-o manieră măsurată, defensivă şi în mod proporţional, iar obiectivul este de a nu provoca un conflict, ci de a-l preveni”[33]. În contextul

[28]Angela Sârbu, „Jens Stoltenberg: NATO constată o prezenţă crescândă a Rusiei în Balcanii de Vest”, *Agerpres*, 07.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/07/jens-stoltenberg-nato-constata-o-prezenta-crescanda-a-rusiei-in-balcanii-de-vest-15-12-49, accesat la 07.12.2016.
[29]*Idem.*
[30]Irina Cristea, „Stoltenberg anunţă pentru luni discuţii în cadrul Consiliului NATO-Rusia”, *Agerpres*, 15.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/15/stoltenberg-anunta-pentru-luni-discutii-in-cadrul-consiliului-nato-rusia-18-30-32, accesat la 15.12.2016.
[31]***, *Relations with Russia – Milestones in relations*, Site oficial NATO, 20.12.2016, URL: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50090.htm, accesat la 03.01.2017.
[32]*Idem.*
[33] Tudor Martalogu, „Jens Stoltenberg: Există un risc permanent de comitere a noi atacuri teroriste”, *Agerpres*, 30.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/30/jens-stoltenberg-exista-un-risc-permanent-de-comitere-a-noi-atacuri-teroriste-10-13-40, accesat la 30.12.2016.

intensificării tensiunilor, acesta aprecia rolul important al dialogului şi parteneriatului: „În acelaşi timp, cred că este important să discutăm cu ruşii. Dialogul este şi mai important atunci când tensiunile cresc. Este esenţial să ne aşezăm la discuţii, să încercăm să detensionăm situaţia şi să facem noi eforturi pentru un parteneriat mai eficient, o relaţie mai constructivă cu Rusia”[34].

Luna ianuarie debutează cu răspunsul Rusiei în direcţia necesităţii normalizării relaţiilor cu NATO. Astfel, pe data de **04 ianuarie** 2017, Andrei Kelin, directorul Departamentului pentru cooperare europeană din cadrul Ministerului de Externe rus, declara că „este necesar să se construiască relaţii normale cu NATO şi să se restabilească ceea ce a fost”[35]. Mai mult, se aprecia utilitatea NATO pentru statele membre, în sensul unei diviziuni a muncii, care poate eficientiza costurile pentru apărare. Kelin afirma: „multor ţări le este profitabil să facă pur şi simplu parte din NATO din punct de vedere economic, politic, pentru că astfel nu mai au nevoie să construiască o politică externă independentă, este suficient să se alăture”[36]. Acesta continuă susţinând că „evident, este mai ieftin să faci parte dintr-o astfel de alianţă decât să-ţi construieşti propria apărare în toate direcţiile”[37].

La doar două zile după aceste declaraţii, pe **06 ianuarie** 2017, în cadru publicaţiei *NATO Review* având în centru problematica valului populist şi implicaţiile sale asupra NATO şi UE, se făcea referire la posibila încurajare a acestuia de către Rusia pentru a destabiliza cele două organisme, plecând de la rolul important pe care îl are componenta hibrid/asimetrică/non-lineară a conflictului secolului XXI, mai ales în modul de a purta un război de către Rusia. Astfel, se afirma că: „ceea ce este clar este că Moscova încurajează puternic acest val nu numai pentru că este o provocare pentru premisele ordinii internaţionale post 1945- bazate pe valori liberale, dar de asemenea şi pentru că prezintă o ameninţare reală la adresa securităţii Europei”[38]. Totodată, în contextul dezvoltării rolului UE la nivelul securităţii (chiar dacă se apreciază că în multe privinţe acesta se află mai mult la nivel declarativ) ce ar trebui să nu dubleze sau submineze pe cel al NATO, se punctează că dacă acest fapt s-ar întâmpla ar crește entuziasmul Rusiei pentru astfel de dezvoltări și că Moscova ar putea dori intensificarea divergenţelor atât din interiorul NATO şi UE cât şi între acestea: „Folosind o varietate de metode non-cinetice, de spionaj şi de hacking, la dezinformare şi finanţarea clandestină a mişcărilor politice utile, Moscova caută să deschidă linii de vulnerabilitate în NATO şi UE. Mişcările populiste sunt adesea printre aliaţi şi instrumente

[34] *Idem.*
[35] Lilia Traci, „Moscova vrea să-şi normalizeze relaţiile cu NATO (responsabil diplomatic rus)”, *Agerpres,* 04.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/04/moscova-vrea-sa-si-normalizeze-relatiile-cu-nato-responsabil-diplomatic-rus--10-46-46, accesat la 04.01.2017.
[36] *Idem.*
[37] *Idem.*
[38] ***, „Will the populist wave wash away NATO and the European Union?”, *NATO Review,* 06.01.2017, URL: http://www.nato.int/docu/review/2017/Also-in-2017/will-populist-wave-wash-nato-european-union/EN/index.htm, accesat la 07.01.2017.

alese, având în vedere respingerea de către acestea a instituţiilor, normelor şi chiar înţelegerile fundamentale existente ale sistemului global modern”[39].

Pe data de **07 ianuarie**, avem o dovadă importantă de demonstrare a mobilizării capacităţii militare NATO la nivelul statelor foste ale blocului estic. Aceasta vine în întâmpinarea neliniştii resimţite de către statele din regiune ca urmare a acţiunilor Rusiei în Ucraina. Mobilizarea constă în sosirea, în Polonia, a 250 militari americani, făcând parte dintr-o brigadă de blindate a SUA şi fiind primii din cei 4.000 ce urmează a fi prezenţi pe teritoriul acestei ţări şi statelor baltice. Această desfăşurare se află sub egida operaţiunii *Atlantic Resolve*, ca parte a planului de întărire a flancului estic NATO, având ca obiectiv stabilitatea acestor state membre[40].

La nicio săptămână după aceste evenimente, pe data de **12 ianuarie**, generalul James Mattis, aflat la conducerea Pentagonului începând cu noua administraţie Trump, făcea o serie de afirmaţii din care reiese sentimentul neîncrederii din relaţia NATO-Rusia. El declară următoarele: „Cel mai important lucru este să recunoaştem realitatea despre ceea ce avem de gestionat în relaţia cu preşedinte Putin şi să recunoaştem că el încearcă să rupă Alianţa Nord-Atlantică”[41]. Acesta face referire la Rusia în termenii unui competitor strategic pentru SUA, de aceea în viziune sa sunt importante măsurile în direcţia descurajării militare, diplomaţiei şi economiei. Mattis insistă asupra necesităţii apărării intereselor SUA, chiar dacă va fi nevoie să se apeleze şi la înfruntarea Rusiei în anumite puncte[42].

Pe data de **13 ianuarie**, unul dintre statele europene membre NATO, Ungaria, anunţă creşterea treptată (până în 2026) a alocării bugetare pentru armată până la 2%. Aceasta în contextul în care: cheltuielile destinate armatei au fost sporite după criza ucraineană de către state membre NATO şi Donald Trump anunţa dificultatea SUA de a proteja statele aliate dacă ele nu îşi vor spori bugetul alocat armatei[43]. Practic, acţiunile Rusiei sunt percepute ca ameninţări de securitate, iar cele mai afectate de această stare sunt statele din fosta sferă de influenţă a Rusiei (statele fostului bloc estic: state tampon şi satelit), dintre care majoritatea sunt state membre NATO.

---

[39] *Idem.*

[40] Irina Stoica, În Polonia au ajuns primii militari americani dintr-un contingent menit să întărească flancul estic al NATO, *Agerpres*, 07.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/07/in-polonia-au-ajuns-primii-militari-americani-dintr-un-contingent-menit-sa-intareasca-flancul-estic-al-nato-21-28-04, accesat la 07.01.2017.

[41] Sorin Popescu, „Vladimir Putin încearcă să rupă NATO, admite viitorul şef al Pentagonului”, *Agerpres*, 12.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/12/vladimir-putin-incearca-sa-rupa-nato-admite-viitorul-sef-al-pentagonului-18-40-21, accesat la 12.01.2017.

[42] *Idem.*

[43] Tudor Martalogu, „Ungaria îşi va spori gradual bugetul apărării până la 2% din PIB până în 2026”, *Agerpres*, 13.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/13/ungaria-isi-va-spori-gradual-bugetul-apararii-pana-la-2-din-pib-pana-in-2026-12-41-47, accesat la 13.01.2017.

Alte evenimente ale lunii ianuarie ce au în centru NATO şi Rusia sunt o serie de declaraţii făcute de către J. Biden (încă în funcţie la acea vreme) şi generalul Petr Pavel, preşedintele Comitetului Militar NATO, cu privire la utilitatea de necontestat a NATO şi respectarea angajamentelor sale. Acestea vin în contextul: dezvoltărilor internaţionale ce au avut în centru acţiunile regionale europene ale Rusiei şi în care preşedintele nou ales al SUA declara, la mijlocul lunii ianuarie, că NATO este „desuetă". Astfel, pe data de **18 ianuarie,** Joe Biden susţinea că angajamentul faţă de aliaţii NATO: „este angajamentul indestructibil al SUA cu toţi aliaţii noştri din NATO. Este o obligaţie sfântă pe care am adoptat-o şi orice atac împotriva unuia dintre aliaţii noştri este un atac împotriva tuturor"[44]; „Apărarea ordinii liberale internaţionale implică faptul că trebuie să rezistăm forţelor dezintegrării europene şi să insistăm în continuare asupra unei Europe întregi, libere şi paşnice"[45]. De asemenea, subliniază faptul că NATO „nu poate fi pusă niciodată sub semnul întrebării"[46]. Tot pe data de 18 ianuarie, Petr Pavel susţine utilitatea NATO în prezent, declarând: „sunt ferm convins că NATO este în prezent la fel de utilă cum era înainte (...), organizaţia se adaptează la noua situaţie"[47]. Totodată, acesta susţinea necesitatea dialogului cu Rusia, mai ales în contextul tensiunilor dintre Occident şi aceasta din urmă în problema conflictului din Ucraina, considerând că acesta este esenţial pentru a crea un minim de încredere: „oferta noastră este pe masă, aşteptăm acum un răspuns din partea Moscovei"[48].

Pe de altă parte, cu toate că declarativ este încurajat dialogul dintre NATO şi Rusia - esenţial pentru detensionarea relaţiilor -, luna ianuarie se încheie cu o acţiune desfăşurată în cadrul unei misiuni NATO. Aceasta vine ca o reacţie la ameninţarea Rusiei asupra securităţii regionale, care subliniază intenţia de a demonstra capacitatea de a face faţă provocărilor de securitate impuse de Moscova. Astfel, pe data de **31 ianuarie,** Germania trimite o serie de echipamente militare în Lituania (în total, până la finele lui februarie, acestea vor atinge numărul de 200 vehicule militare, dintre care 30 tancuri, însoţite de 450 militari)[49]. Această acţiune se desfăşoară în cadrul unei misiuni NATO ce are ca scop consolidarea capacităţii de apărare a statelor din regiune. Statele din regiune consideră că Rusia încearcă să le destabilizeze prin

---

[44] Gabriela Ionescu, „Joe Biden: Articolul 5 din Tratatul NATO, o 'obligaţie sfântă'", *Agerpres*, 18.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/18/joe-biden-articolul-5-din-tratatul-nato-o-obligatie-sfanta--14-40-58, accesat la 18.01.2017.

[45] *Idem.*

[46] *Idem.*

[47] Mihaela Moise, „Utilitatea NATO este 'incontestabilă', afirmă şeful comitetului militar al Alianţei ca reacţie la criticile lui Trump", *Agerpres,* 18.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/18/utilitatea-nato-este-incontestabila-afirma-seful-comitetului-militar-al-aliantei-ca-reactie-la-criticile-lui-trump-17-42-06, accesat la 18.01.2017.

[48] *Idem.*

[49] Mihaela Toth, „Germania a început să trimită tancuri şi alte echipamente militare în Lituania, în cadrul misiunii NATO", *Agerpres,* 31.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/31/germania-a-inceput-sa-trimita-tancuri-si-alte-echipamente-militare-in-lituania-in-cadrul-misiunii-nato-15-34-53, accesat la 31.01.2017.

mijloace diverse (cibernetice, incursiuni teritoriale etc.). Pe de cealaltă parte, Rusia dezminte aceste acuzaţii şi califică acţiunile NATO drept ameninţări şi comportament agresiv[50].

Pentru orizontul de timp apropiat sunt de urmărit câteva dezvoltări care pot dicta natura viitoare a relaţiei NATO-Rusia: 1. contextul pe care noua administraţie de la Washington îl va crea, linia relaţiei SUA-Rusia pe care o va contura şi modul în care acestea se vor reflecta în acţiunile NATO; 2. capacitatea statelor membre NATO de a face faţă acelor evenimente care pot destabiliza Alianţa (aici incluzând şi potenţiala implicare a Rusiei ce i s-a imputat în această perioadă mai ales privitor la componenta informaţională) şi de a consolida securitatea prin adaptarea la noile provocări; 3. reacţia Rusiei la direcţia de acţiune viitoare a NATO, luând în considerare faptul că acţiunile NATO din perioada analizată au fost percepute de către Rusia ca agresive. Securitatea internaţională poate fi afectată prin amplificarea tensiunilor dacă se generează un cerc vicios al reactivităţii – reacţia NATO la provocările Rusiei poate genera acţiuni care să fie percepute de către Rusia ca agresive, aceasta din urmă poate reacţiona în consecinţă şi în acest mod se poate ajunge la o deteriorare a mediului de securitate.

### 3. Rusia - Europa

Aceste două luni supuse analizei arată că în interiorul Uniunii Europene nu toate poziţiile converg în ceea ce priveşte relaţia cu Rusia. Aici un rol important îl au şi relaţiile economice strânse a unor actori europeni cu Moscova și de aici şi poziţii diferite cu privire la sancţiunile economice aplicate Rusiei şi la proiectele energetice. Pe de altă parte, mai ales pentru statele fostului bloc estic actuale membre ale Uniunii Europene, dezvoltările Rusiei în această regiune, le amplifică acestora îngrijorările cu privire la climatul de securitate. Rezultanta este reacţia desfăşurării de forţe NATO în cadrul misiunii *Atlantic Resolve*. Sigur, Rusia nu rămâne indiferentă la mobilizarea militară din proximitatea sa şi o consideră ca agresiune. Astfel, putem afirma că din perspectivă regională asistăm la o situaţie tensionată între Rusia şi statele UE membre NATO, iar pe de altă parte la divergenţe în interiorul Uniunii (unde este presupusă şi implicarea Rusiei prin activitatea sa informaţională, în scopul de a destabiliza Uniunea) din perspectiva viziunii asupra ameninţării Rusiei şi relaţiei cu aceasta. Totuși, există și puncte unde poate fi văzut un grad ridicat de convergenţă occidentală, reprezentate de constanta criticii europene în două mari problematici de securitate în care este implicată Rusia de-a lungul perioadei supuse analizei: Ucraina şi Siria.

[50] Michael Dalder, “Germany sends tanks to Lithuania for NATO mission”, Reuters, 31.01.2017, URL: http://www.reuters.com/article/us-nato-russia-germany-idUSKBN15F1IH, accesat la 31.01.2017.

O prezentare cronologică a evenimentelor are scopul de a argumenta cele afirmate mai sus, ce se constituie în principalele constatări în urma analizei dezvoltărilor din spaţiul european ce privesc relaţia cu Rusia.

Luna decembrie debutează cu problematica securităţii energetice, când pe data de **2 decembrie** Polonia şi Ucraina aduc acuze Comisiei Europene pentru favorizarea intereselor Gazprom şi Rusiei. Aceasta se întâmplă în urma autorizării de către Comisie a folosirii gazoductului Opal la o capacitate mult mai mare faţă de cea anterioară, gazoduct care ocoleşte aceste două state. Polonia şi Ucraina consideră acest act ca o subminare a securităţii energetice a Uniunii Europene, aici incluzând şi implicaţiile acestui fapt în încurajarea construirii gazoductului Nord Stream 2 cu care cele două nu sunt de acord[51]. Practic, întâlnim o lipsă de convergenţă a poziţiilor europene ce au la bază şi relaţia unor state europene cu Rusia prin prisma sectorului energetic.

Încă de la începutul lunii decembrie dezvoltările evidenţiază necesitatea consolidării climatului de securitate european cu sprijinul NATO, afectat în urma crizei ucrainene, un rol esențial avându-l mai ales statele europene ale fostului bloc estic. Astfel, pe data de **6 decembrie**, declaraţiile lui Michael Turner, co-preşedinte al Grupului de prietenie pentru România în Congresul SUA, sublinia calitatea României de aliat important al Statelor Unite pentru securitatea zonei şi afirma: „Evenimentele din Ucraina sunt îngrijorătoare pentru regiune şi testează Alianţa. După cum ştiţi, Rusia încearcă din nou să destabilizeze Europa de Est şi să îşi restabilească influenţa asupra teritoriilor pierdute după prăbuşirea URSS"[52]. Mai mult, pe data de **11 decembrie**, Michael Fallon, ministrul britanic al apărării, aprecia Rusia ca adversar strategic al Occidentului, susţinând importanţa cooperării cu SUA pentru contracararea agresiunii ruse şi identificării unei soluţii pentru Siria alături de Rusia, afirmând: „Sunt gata să lucrez cu noul ministru al apărării american Jim Mattis ... să fim puternici împotriva agresiunii ruse faţă de NATO, să reducem tensiunile cu Moscova şi, aşa cum am mai spus, să continuăm să colaborăm cu Rusia pentru a ajunge la o înţelegere în Siria … Nu putem însă trata Rusia ca un egal. Rusia este un adversar strategic pentru noi în Occident şi trebuie să înţelegem asta"[53].

---

[51] Ed. Sorin Popescu, „Preşedinţii Poloniei şi Ucrainei acuză Comisia Europeană că favorizează interesele Gazpromului şi ale Rusiei", *Agerpres*, 02.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/02/presedintii-poloniei-si-ucrainei-acuza-comisia-europeana-ca-favorizeaza-interesele-gazpromului-si-ale-rusiei-17-40-38, accesat la 02.12. 2016.

[52] Ed. Ana Maria Luca, „Congresmanul Michael Turner: România este un aliat important al Statelor Unite şi continuă să asigure securitatea regiunii", *Agerpres*, 06.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/06/ congresmanul-michael-turner-romania-este-un-aliat-important-al-statelor-unite-si-continua-sa-asigure-securitatea-regiunii-19-58-32, accesat la 06.12. 2016.

[53] Ed. Mihaela Moise, „Ministrul britanic al apărării afirmă că statele occidentale nu pot trata Rusia ca un partener egal", *Agerpres*, 11.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/11/ministrul-britanic-al-apararii-afirma-ca-statele-occidentale-nu-pot-trata-rusia-ca-un-partener-egal-14-00-38, accesat la 11.12. 2016.

La data de **12 ianuarie**, au loc câteva evenimente marcante pentru climatul de securitate regional. Primul grup de militari americani alături de 24 blindate Humvee şi în jur de 12 camioane au sosit în Polonia ca parte a operaţiunii „Atlantic Resolve", iniţiată de administraţia Obama ca răspuns la provocările de securitate regionale avansate de acţiunile Rusiei în Ucraina[54]. Tot la această dată o serie de temeri ale Preşedintelui Bulgariei cu privire la o nouă împărţire a sferelor de influenţă, vin în contextul acestor desfăşurări şi al noii administraţii SUA. Acesta afirmă: „Nu sunt împotriva dezgheţării relaţiilor, m-aş bucura dacă Rusia şi SUA ar avea relaţii constructive şi principiale bazate pe principiile pe care dorim să le vedem în secolul XXI: domnia legii, nu domnia forţei şi a intereselor … Dacă Donald Trump va încheia o înţelegere separată cu Rusia pentru o împărţire a sferelor de influenţă, acest lucru va fi dezastruos pentru Bulgaria"[55]. Revenind la mobilizarea de forțe din cadrul „Atlantic Resolve", nici reacţia Rusiei nu a întârziat să apară. Astfel, Dmitri Peskov, purtător de cuvânt al Kremlinului, aprecia despre desfăşurarea de forţe din Polonia că: „Noi considerăm acest lucru o ameninţare la adresa noastră"; „Este vorba de operaţiune care ameninţă interesele noastre, securitatea noastră ... O terţă ţară îşi consolidează prezenţa militară la graniţele noastre în Europa"[56]. La data de **13 ianuarie**, în replică la consideraţiile Moscovei vine afirmaţia secretarului adjunct al NATO Gottemoeller, care susţine că acţiunile din Polonia vin ca o consecinţă a faptelor Rusiei şi au amploare proporțională: „În cadrul operaţiunii *Atlantic Resolve* există forţe americane care revin în Europa, ca răspuns la ceea ce face Rusia … Doresc să afirm că desfăşurarea unei brigăzi de 3.500 de militari, 87 de tancuri şi 144 de vehicule blindate Bradley este proporţională şi măsurată"[57].

Faptul că această regiune este mai expusă riscului este demonstrat și de pozițiile și acțiunile statelor est europene. Dacă operațiunea „Atlantic Resolve" adună laolaltă capacitatea de exercițiu a țărilor din regiune sub cupola NATO, este important să observăm și acțiunile naționale. Acestea au în vederea răspunderea la provocările de securitate venite din partea

---

[54] Violeta Gheorghe, Primul grup de soldaţi americani a sosit in Polonia, în cadrul operaţiunii NATO de consolidare a flancului estic, *Agerpres*, 12.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/12/primul-grup-de-soldati-americani-a-sosit-in-polonia-in-cadrul-operatiunii-nato-de-consolidare-a-flancului-estic-16-40-48, accesat la 12.12.2016.

[55] Sorin Popescu, „Preşedintele Bulgariei se teme de o posibilă reîmpărţire a sferelor de influenţă între SUA şi Rusia", *Agerpres*, 12.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/12/presedintele-bulgariei-se-teme-de-o-posibila-reimpartire-a-sferelor-de-influenta-intre-sua-si-rusia-16-14-07, accesat la data de 12.12. 2016.

[56] Violeta Gheorghe, „Primul grup de soldaţi americani a sosit in Polonia, în cadrul operaţiunii NATO de consolidare a flancului estic", *Agerpres*, 12.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/12/primul-grup-de-soldati-americani-a-sosit-in-polonia-in-cadrul-operatiunii-nato-de-consolidare-a-flancului-estic-16-40-48, accesat la 12.12.2016.

[57] Irina Cristea, „Secretarul adjunct al NATO: Desfăşurarea de trupe americane în Polonia, un răspuns 'proporţional' la acţiunile Rusiei", *Agerpres*, 13.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/13/secretarul-adjunct-al-nato-desfasurarea-de-trupe-americane-in-polonia-un-raspuns-proportional-la-actiunile-rusiei-18-08-56, accesat la 13.12.2016.

Rusiei. Un exemplu în acest sens este Lituania, unul dintre acele state în care luna decembrie aduce poziţionări clare cu privire la aprecierea ameninţării exercitate de Rusia. Pe data de **13 decembrie** avea loc investirea noului guvern Skvernelis şi cu această ocazie se atrăgea atenţia asupra rolului pe care va urma să îl aibă în a răspunde îngrijorărilor create de acţiunile Moscovei, inclusiv de militarizarea enclavei ruseşti Kaliningrad. În acest sens primele declaraţii promit creşterea bugetului pentru armată la 2% până în 2018[58]. În ceea ce priveşte Kaliningradul, pe data de **16 ianuarie** 2017, Eimutis Misiunas, în calitate de ministru de interne, anunţa construirea unui gard la frontiera cu această enclavă. El considera că: „Motivele acestei decizii sunt atât economice — stoparea contrabandei—, cât şi geopolitice — întărirea frontierei externe a Uniunii Europene … Gardul nu va opri tancurile, dar va fi astfel construit încât escaladarea lui să fie dificilă”[59].

Printre alte acţiuni care arată determinarea ancorării puternice occidentale a țărilor din regiune, la nivelul cărora se resimte puternic ameninţarea Rusei, este şi semnarea unui acord de către cele trei state baltice pentru construirea unei linii feroviare de legătură cu Europa occidental, *Rail Batica*. Anunţul vine la **sfârşitul lunii ianuarie** 2017[60].

Creşterea îngrijorărilor şi pe fondul unei posibile relaxări a relaţiilor dintre SUA şi Moscova este încă o dată subliniată de încercarea ţărilor baltice de a obţine încheierea unor acorduri militare cu Washington înaintea investirii noii administraţii Trup. Linas Linkevicius, ministrul de externe lituanian aprecia la data de **17 decembrie** că: „Este în interesul nostru să fie semnate cât mai repede. Sperăm că acest lucru se va întâmpla la începutul anului viitor”[61]. Sarah Higgins, purtătoare de cuvânt a Pentagonului susţinea că aceste planuri „reflectă angajamentul nostru pentru relaţii militare bilaterale solide cu cei trei aliaţi ai NATO şi sperăm că le vom finaliza cât mai repede”[62].

Pe de altă parte, relaţia Uniunii Europene cu Rusia este marcată şi de reacţia la criza din Ucraina prin sancţiunile economice aplicate în sectoarele energetic şi bancar, aflate în vigoare până pe data de 31 ianuarie 2017. Astfel pe data de **13 decembrie** Germania şi Franţa anunţau prelungirea lor, François Hollande afirmând: „Atât timp cât nu vor exista eforturi, nu vor exista

---

[58] Irina Cristea, „Lituania: Guvernul condus de premierul Skvernelis a fost învestit, având ca priorități apărarea și combaterea inegalităților”, *Agerpres*, 13.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/13/lituania-guvernul-condus-de-premierul-skvernelis-a-fost-investit-avand-ca-prioritati-apararea-si-combaterea-inegalitatilor-16-33-33, accesat la 13.12.2016.

[59] Irina Cristea, „Lituania va construi un gard la frontiera cu exclava rusă Kaliningrad”, *Agerpres*, 16.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/16/lituania-va-construi-un-gard-la-frontiera-cu-exclava-rusa-kaliningrad-13-44-30, accesat la 16.12. 2016.

[60] Adriana Matcovschi, „Ţările baltice au semnat un acord cu privire la Rail Baltica, linie feroviară ce le va lega de Europa”, *Agerpres*, 31.01. 2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/31/tarile-baltice-au-semnat-un-acord-cu-privire-la-rail-baltica-linie-feroviara-ce-le-va-lega-de-europa-18-03-54, accesat la 31.01.2017.

[61] Ionuţ Mareş, „Ţările baltice speră să încheie acorduri militare cu SUA înainte de învestirea lui Donald Trump”, *Agerpres*, 17.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/17/tarile-baltice-spera-sa-incheie-acorduri-militare-cu-sua-inainte-de-investirea-lui-donald-trump-15-15-28, accesat la 17.12.2016.

[62] *Idem.*

progrese, şi cât vor exista în continuare aceleaşi blocaje, în calitate de cancelar sunt în favoarea prelungirii acestor sancţiuni”[63], iar Angela Merkel declarând clar direcţia de acţiune: „Va fi necesar ca sancţiunile împotriva Rusiei să fie prelungite”[64]. În data de **15 decembrie** avea loc reuniunea Consiliului European în cadrul căreia se convenea asupra prelungirii acestora cu încă şase luni[65], iar pe data de **19 decembrie** se începe această extindere a sancţiunilor pentru următoarele luni[66].

Pe de altă parte, la nivel internațional, perioada analizată este perioada în care, similar acuzelor venite din spațiul american, de utilizare de către Rusia a infiltrării informaţionale, apar tot mai dese şi temerile că Rusia ar desfăşura activităţi în sfera informaţională menite să destabilizeze Uniunea Europeană, inclusiv de potențială implicare în influenţarea rezultatului proceselor electorale. Astfel, la data de **14 ianuarie**, un raport al agenţiilor de informaţii din Germania avertizau asupra faptului că Rusia încearcă să şubrezească relaţiile dintre SUA şi UE. Aceste investigaţii vin în urma presupuselor atacuri cibernetice şi campaniilor de propaganda ale Rusiei în spaţiul occidental[67]. Pe data de **18 ianuarie**, J. Biden, în ultimul său discurs înainte de încheierea mandatului aprecia următoarele: „Sub preşedintele Putin, Rusia lucrează cu fiecare instrument de care dispune pentru a discredita proiectul european, a testa fisurile naţiunilor occidentale şi a se reveni la o politică definită de sfere de influenţă … Dat fiind că există multe ţări în Europa care au programate alegeri în acest an, ar trebui să ne aşteptăm la alte încercări ale Rusiei de a se amesteca în procesul democratic. Aceasta va avea loc din nou, vă promit. Şi din nou scopul este clar: să distrugă ordinea internaţională liberală”[68]. La toate aceste acuze vine şi replica Rusiei, prin vocea lui S, Lavrov, care afirmă: „Lipsite de temei, nefondate şi, aş spune, acuzaţii calomnioase ies la suprafaţă …În contrast cu Rusia, un număr de lideri ai unor ţări care sunt aliate ale SUA o susţin deschis pe Hillary Clinton. Foarte activi în acest sens au fost Angela Merkel, Francois Hollande, Theresa May şi lideri ai altor state europene”. Mai mult acesta a apreciat că în „State europene, oficiali au mers până acolo încât să-l demonizeze pe Donald

---

[63] Ionuţ Mareş, „Merkel şi Hollande vor prelungirea sancţiunilor împotriva Rusiei în legătură cu Ucraina”, *Agerpres*, 13.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/13/merkel-si-hollande-vor-prelungirea-sanctiunilor-impotriva-rusiei-in-legatura-cu-ucraina-14-27-34, accesat la 13.12. 2016.
[64] *Idem.*
[65] Irina Cristea, „Liderii UE au convenit prelungirea sancţiunilor împotriva Rusiei (surse diplomatice)”, *Agerpres*, 15.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/15/liderii-ue-au-convenit-prelungirea-sanctiunilor-impotriva-rusiei-surse-diplomatice--19-06-03, accesat la 15.12. 2016.
[66]Adriana Matcovschi, „Sancţiunile economice ale UE împotriva Rusiei au fost prelungite până la 31 iulie 2017” , Agerpres, 19.12.2016, URL: http://www.agerpres.ro/externe/2016/12/19/sanctiunile-economice-ale-ue-impotriva-rusiei-au-fost-prelungite-pana-la-31-iulie-2017-15-57-49, accesat la 19.12. 2016.
[67] Ed. Adriana Matcovschi, „Agenţiile de informaţii germane atenţionează cu privire la tentativele Moscovei de a slăbi relaţia UE-SUA”, *Agerpres*, 14.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/14/agentiile-de-informatii-germane-atentioneaza-cu-privire-la-tentativele-moscovei-de-a-slabi-relatia-ue-sua-14-00-14, accesat la 14.01. 2017.
[68] Sorin Calciu, „Biden: Rusia se va implica în alegerile din Europa”, Agerpres, 18.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/18/biden-rusia-se-va-implica-in-alegerile-din-europa-13-46-34, accesat la 18.01. 2017.

Trump”[69]. Totuşi preocuparea europeană în această direcţie, a atacurilor informaţionale, este una în creştere, dovadă fiind şi înfiinţarea, încă din 2015, a grupului de lucru la nivel european *East StratCom Task Force,* cu scopul de urmărire a operaţiunilor Rusiei mai ales în direcţia dezinformării. Pe data de **23 ianuarie** se aprecia în mass-media, în urma analizei paginii de internet a acestui grup de lucru, că „În ce priveşte anul 2017, Germania şi Franţa au avertizat deja cu ameninţarea unor atacuri de dezinformare legate de alegerile lor, în timp ce mai multe servicii de securitate europene au vorbit deschis despre ameninţarea unor acţiuni ostile ale ruşilor”[70].

La nivelul Europei, pe lângă acţiunile Rusiei din zona estică, dorinţa de extintere a influenţei sale se manifestă în Balcani, marcată şi de apropierea sa faţă de Serbia, mass-media apreciind-o ca pe o măsură de contracarare a extinderii NATO. Pe data de **29 decembrie**, premierul sârb Vucic susţinea următoarele: „Serbia este un partener serios pentru toţi, noi construim o prietenie strânsă şi la Est, şi la Vest. Obiectivul nostru strategic este UE, dar în acelaşi timp preţuim şi dezvoltăm prietenia noastră tradiţională cu Rusia şi China”[71]. Aceasta după ce, la mijlocul aceleaşi luni, el anunţa intenţia de achiziţie de la Rusia a unor avioane de vânătoare ruseşti şi a unor sisteme de rachete Buk[72].

Pe de altă parte, apropierea Rusiei față de anumiți membrii ai UE, cum este cazul Ungariei, poate semnala dorința de a avea aliați în interiorul UE. Evenimentele din a doua jumătate a lunii ianuarie aduc în atenţie relaţia Ungariei cu Rusia (unul dintre aliaţii principali din UE ai Rusiei, care pare a fi în direcţia consolidării. Ungaria se află printre susţinătorii ridicării sancţiunilor economice pentru Moscova. Pe data de **19 ianuarie** se anunţa o întâlnire bilaterală pentru luna februarie, între reprezentanţii celor două state[73]. Pe data de **23 ianuarie** Peter Szijjarto, ministrul de externe al Ungariei, aprecia că dezvoltările în plan internaţional favorizează dezvoltarea relaţiilor dintre cele două state[74]. Declaraţiile din **27 ianuarie** întăresc cele constatate. Astfel, Szijjarto susţine că: „Nu văd Rusia ca pe o ameninţare pentru Ungaria.

---

[69] Violeta Gheorghe, „Serghei Lavrov: Liderii unor ţări din UE s-au implicat deschis în campania electorală din SUA”, Agerpres, 18.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/18/serghei-lavrov-liderii-unor-tari-din-ue-s-au-implicat-deschis-in-campania-electorala-din-sua-16-32-45, accesat la 18.01. 2017.

[70] Ed. Alic Mîrza, „Angela Merkel a fost, în 2016, ţinta favorită a "dezinformării" orchestrate de Moscova”, *Agerpres,* 19.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/23/angela-merkel-a-fost-in-2016-tinta-favorita-a-dezinformarii-orchestrate-de-moscova-23-07-04, accesat la 19.12.2016.

[71]Adriana Matcovschi, „Vucic: Serbia îşi dezvoltă relaţiile cu Rusia şi China, însă obiectivul său strategic rămâne UE”, *Agerpres,* 29.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/29/vucic-serbia-isi-dezvolta-relatiile-cu-rusia-si-china-insa-obiectivul-sau-strategic-ramane-ue-15-33-49, accesat la 29.12. 2016.

[72] *Idem.*

[73] Mihaela Moise, „Preşedintele rus Vladimir Putin, în vizită în Ungaria pe 2 februarie”, *Agerpres,* 19.01.2017, URL:https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/19/presedintele-rus-vladimir-putin-in-vizita-in-ungaria-pe-2-februarie-18-30-35, accesat la 19.01. 2017.

[74] Ed/ Mihaela Toth, „Peter Szijjarto: Evoluţiile de pe plan internaţional contribuie la dezvoltarea relaţiilor dintre Ungaria şi Rusia”, *Agerpres,* 23.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/23/peter-szijjarto-evolutiile-de-pe-plan-international-contribuie-la-dezvoltarea-relatiilor-dintre-ungaria-si-rusia-12-25-31, accesat la 23.01.2017.

Înţeleg şi respect faptul că prietenii noştri polonezi şi baltici au altă poziţie asupra acestui lucru. Rusia nu ar ataca niciun stat membru NATO. Nu cred că ar fi în interesul Rusiei”[75].

O altă problematică ce defineşte relaţia Uniunii Europene cu Rusia este divergenţa de viziune în conflictul sirian. Europa critică Rusia pentru situaţia din Siria, iar aici putem exemplifica prin declaraţia făcută de Angela Merkel, în data de **6 decembrie**: „Ce se întâmplă la Alep este o ruşine (...) Este o ruşine că nu am reuşit să creăm culoare umanitare, însă trebuie să încercăm în continuare”. Aceasta își exprimă viziunea asupra modului posibil de colaborare pentru soluționarea crizei, criticând Rusia: „Lupta împotriva ameninţării asimetrice a terorismului islamist trebuie dusă în comun (...) Însă în loc de acest lucru, Rusia şi Iranul susţin regimul Assad în acţiunea sa brutală împotriva populaţiei”[76]. La data de **16 ianuarie** avea loc o reuniune a Consiliului Afacerilor Externe ale Uniunii care dezbătea printre problemele cele mai importante şi cazul Siriei şi necesitatea de a depune eforturi pentru încetarea focului şi sprijinul tranziţiei politice siriene sub supravegherea ONU[77].

Toate aceste evenimente prezentate și supuse analizei ne demonstrează dorința Moscovei de a juca un rol activ geopolitic la nivel global și regional, iar pe de altă parte pot fi expresia reacției la extinderea și acțiunile NATO în spațiul european. Acestea împreună cu acțiunile specifice crizei ucrainene și siriene, cu presupusa intensă activitate informațională ne conturează un tablou în care Rusia dorește să își recapete sferele de influență și să arate postura sa de actor geopolitic regional și global, iar pentru aceasta nu recurge numai la reactivitate.

Finalul lunii ianuarie, ca ultimă perioadă avută în vedere în cadrul analizei, este marcată de „ziua diplomației prin telefon”[78], prin discuțiile telefonice purtate de Donald Trump, în postura sa de președinte nou ales al SUA, cu V. Putin, A. Merkel și F. Hollande. În urma acestei discuții, Rusia și SUA au ajuns la un numitor comun în ceea ce privește importanța de a ajunge la o coordonare a acțiunilor îndreptate în lupta împotriva organizației Stat islamic și a altora de acest gen din Siria. D. Trump și V. Putin au conchis prin exprimarea dorinței de dezvoltare a relațiilor bilaterale „pe o bază constructivă, de la egal la egal și în reciproc avantajoasă”[79]. În ceea ce privește temerile spațiului european bazate pe relația cu Rusia, atât A. Merkel, cât și F.

---

[75] Ionuţ Mareş, „Ungaria vrea relaţii mai strânse cu Rusia şi SUA”, *Agerpres*, 27.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/27/ungaria-vrea-relatii-mai-stranse-cu-rusia-si-sua-15-51-22, accesat la 27.01.2017.

[76] Ionuţ Mareş, „Merkel: Situaţia de la Alep este o ruşine pentru comunitatea international”, Agerpres, 06.12.2016, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2016/12/06/merkel-situatia-de-la-alep-este-o-rusine-pentru-comunitatea-internationala-14-16-49, accesat la 06.12. 2016.

[77] Ionela Gavril, „Reuniunea Consiliului Afaceri Externe al UE din 16 ianuarie 2017”, *Agerpres*, 16.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/flux-documentare/2017/01/16/reuniunea-consiliului-afaceri-externe-al-ue-din-16-ianuarie-2017-07-19-56, accesat la 16.01.2017.

[78] Marius Hosu, „Ziua diplomației prin telefon pentru Trump: convorbiri cu Putin, Merkel, Hollande”, Agerpres, 28.01.2017, URL: https://www.agerpres.ro/externe/2017/01/28/ziua-diplomatiei-prin-telefon-pentru-trump-convorbiri-cu-putin-merkel-hollande-23-39-11, accesat la 28.01.2017.

[79] *Idem.*

Hollande au subliniat cu această ocazie rolul extrem de important al NATO pentru securitate și stabilitate. Privitor la sancțiuni, Hollande apreciind că acestea pot fi ridicate doar în urma implementării acordurilor de la Minsk[80].

Lunile ce urmează sunt esențiale în gestionarea și ameliorarea stării de tensiune din spațiul european, în trasarea liniilor directoare ale relației dintre SUA și Rusia ca urmare a noii administrații Trump și în observarea implicațiilor acesteia la nivelul NATO.

.

[80] *Idem.*

# CAPITOLUL 3. STATELE UNITE ALE AMERICII

## *Donald Trump, echipa prezidențială și agenda de securitate*

**Dr. Mihai V. ZODIAN**

Victoria republicanilor în alegerile din 2016 a constituit, probabil, cel mai mediatizat eveniment al sfârșitului de an, trezind temeri și așteptări atât în rândul opiniei publice internaționale, cât și în rândul experților și factorilor de decizie. Îndeosebi succesul înregistrat de candidatul prezidențial Donald Trump a surprins *mainstreamul* politic, majoritatea analiștilor estimând o reușită a competitoarei sale, Hillary Clinton. Lunile decembrie 2016 și ianuarie 2017 au fost martorele transferului de putere, primelor nominalizări din partea executivului, unui set de decizii, dar și a multor controverse și proteste.

Omul de afaceri Donald Trump a reușit să câștige nominalizarea Partidului Republican, iar, la alegerile prezidențiale din 8 noiembrie, a dobândit 306 din voturile marilor electori, comparativ cu 232 pentru Hillary Clinton[81]. Sistemul american este unul indirect și prevede ca alegătorii să voteze un număr de delegați pentru fiecare stat component al federației, care îl desemnează formal pe deținătorul funcției de șef de stat, dar, de regulă, urmează opțiunile cetățenilor[82]. Una dintre consecințe este o posibilă disjuncție între „votul popular" și cel al marilor electori, ca urmare a acordurilor și normelor de reprezentare ale statelor; în cazul de față, Clinton obținând cu peste 2 milioane de voturi mai mult, dar acest lucru nu afectează rezultatul ca atare, doar oferă sugestii despre forța comparativă a partidelor[83].

Succesul republicanilor a fost repetat și în alegerile parlamentare, organizate concomitent cu cele prezidențiale, mai precis, pentru o treime din numărul total de mandate[84]. Astfel, reprezentanții acestei formațiuni politice dețin majoritatea în Senat, cu 52 de locuri, față de 48 pentru partidul democrat și în Camera Reprezentanților, cu 241 față de 194[85]. În consecință, republicanii controlează acum președinția și Congresul, obținând un succes important, în mare măsură pentru că au reușit să își mențină unitatea politică în ciuda numeroaselor controverse din

---

[81] ***, „2016 election results", *CNN politics*, URL: http://edition.cnn.com/election/results (accesat martie 2017).

[82] Michael G. Roskin, Robert L. Cord, James A. Medeiros, Walter S. Jones, *Știința politică. O introducere*, Polirom, Iași, 2011, p. 237.

[83] Gregory Krieg, „It`official, Clinton swamps Trumpin popular vote", *CNN politics*, 22 decembrie 2016, URL: http://edition.cnn.com/2016/12/21/politics/donald-trump-hillary-clinton-popular-vote-final-count/ (accesat martie 2017).

[84] În SUA, au loc alegeri odată la doi ani pentru desemnarea parlamentarilor pentru o treime din mandate.

[85] ***, „2016 election results", *CNN politics*, URL: http://edition.cnn.com/election/results (accesat martie 2017).

2016 și a campaniilor atipice care l-au propulsat pe Donald Trump mai întâi drept candidat, apoi, pe cea mai înaltă funcție din stat[86].

Imigrația, ocuparea locurilor de muncă și caracterul elitei politice au constituit unele dintre cele mai importante teme de campanie ale lui Trump, care a reușit să îmbine abordarea sa personală cu idei conservatoare și „pro-companii"[87]. El s-a distins de alți competitori republicani prin scepticismul manifestat față de acordurile de liber schimb încheiate de SUA, îndeosebi NAFTA și propusa TPP, considerând că interesele Washingtonului nu au fost suficient apărate, dar, deseori, mai curând a amplificat temeri mai vechi ale elitei și populației americane. De exemplu, de mulți ani, oficialii SUA au sugerat că R.P. Chineză menține în mod artificial un curs redus al monedei pentru a stimula exporturile[88].

Referințele la politica externă și de securitate au generat, la rândul lor, o serie de întrebări și au constituit aspect al controverselor electorale americane din 2016. Candidatul Donald Trump a accentuat problema distribuției costurilor în cadrul NATO, mai veche și aflată pe agenda decidenților Alianței Nord-Atlantice și a sugerat o ameliorare a relației cu Federația Rusă. Aceste două elemente, împreună cu scandalul de spionaj electronic referitor la o posibilă implicare a Moscovei în respectivul proces electoral, au fost contrabalansate de mesajele partenerului și vicepreședintelui Mike Pence, atât în timpul cursei, cât și după preluarea mandatului[89].

Un aspect important al noii administrații l-au constituit, în aceste luni, desemnarea deținătorilor celor mai importante poziții în cadrul executivului, nominalizări care deseori indică și o anumită intenție de a promova politici specifice[90]. O modalitate deja convențională de a explica relațiile de putere din cadrul executivului este de a distinge între apropiați ai președintelui, ideologi și pragmatici sau elitiști, însă este poate prea devreme pentru a presupune existența unor deosebiri radicale între aceste grupuri, cu excepția celor instituționale[91]. Schema poate fi utilă uneori ca o ipoteză de lucru.

Jared Kushner deține poziția de consilier principal și este ginerele președintelui, căsătorit cu Ivanka Trump. Cu experiență în afaceri, a jucat un rol decisiv în coordonarea campaniei

---

86 Bruce Walker, „The Trump landslide", *American Thinker*, 9 noiembrie 2016, URL: http://www.americanthinker.com/articles/2016/11/the_trump_landslide.html (accesat martie 2017).

87 Linda Qiu, „Donald Trump`s Top 10 campaign promises", *PolitiFact*, 15 iulie 2016, URL: http://www.politifact.com/truth-o-meter/article/2016/jul/15/donald-trumps-top-10-campaign-promises/ (accesat martie 2017).

88 Enda Curran, Chris Anstey, „Times Have Changed Since US Last Named China a Currency Manipulator", *Bloomberg*, 19 ianuarie 2017, URL: https://www.bloomberg.com/politics/articles/2017-01-19/trump-lacks-leverage-from-last-time-china-named-fx-manipulator (accesat martie 2017).

89 ***, "Vicepresident Pence on NATO", *VoA*, 27 februarie 2017, URL: http://editorials.voa.gov/a/vice-president-pence-on-nato/3741844.html (accesat martie 2017).

90 Larry Kummer, „What to expect from the Trump era?", *Fabius Maximus*, URL: https://fabiusmaximus.com/2016/11/13/what-to-expect-from-trump/ (accesat martie 2017).

91 Vezi ***, „Trump`s cabinet: The people around the president", *BBC News*, URL: http://www.bbc.com/news/world-us-canada-37999969 (accesat martie 2017); ***, „Trump`s cabinet nominees", *CNN News*, URL: http://edition.cnn.com/ interactive/2016/11/politics/new-cabinet/ (accesat martie 2017).

electorale a candidatului republican, alături de Kellyanne Conway, numită într-o funcție similară de către noul deținător al puterii executive[92]. Implicarea sa în politica de nivel înalt a fost redusă până în recentul scrutin prezidențial[93]. Numirile, dincolo de recompensarea prestației din campanie sugerează că aspectele de comunicarea vor conta în timpul mandatului administrației Trump.

Probabil cel mai controversat membru s-a dovedit a fi Steven Bannon, editorul publicației *alt-right Breitbart News* și cel mai important ideolog al echipei promovate de președintele Donald Trump[94]. El este reprezentantul ideii de „America First", o combinație de scepticism față de globalizare, un anume particularism, o concepție pesimistă în ceea ce privește relațiile internaționale și de critică a ideilor centriste și de stânga care alcătuiesc nucleul a ceea ce se numește în SUA liberalism[95]. Cu experiență în afaceri și cinematografie, Bannon deține funcția de strateg principal al președintelui și este deseori criticat în presa de dincolo de Ocean[96].

Vicepreședintele Mike Pence a fost considerat, în timpul campaniei, ca un reprezentant al elitei tradiționale a partidului republican și, în consecință, ca un simbol al continuității în noua administrație Trump. El a fost guvernator al statului Indiana, potrivit BBC și a deținut o funcție importantă în rândul acestei formațiuni politice[97]. Chiar dacă atribuțiile îi sunt, în general, limitate, Pence a jucat deja un anumit rol diplomatic, ținând cont de acest tip de simbolism.

O altă dispută a fost legată de propunerea inițială pentru poziția de consilier responsabil de securitatea națională, generalul în rezervă Michael Flynn, fost șef al spionajului militar american, acuzat de legături cu Federația Rusă[98]. Mai precis, el a fost blamat că a purtat o convorbire neautorizată cu un reprezentant al acestui stat și că nu l-a informat corect pe vicepreședintele Mike Pence[99]. Scandalul a avut loc în contextul suspiciunilor referitoare la

---

92 Steven Bertoni, „Exclusive interview: How Jared Kushner Won Trump The White House", *Forbes*, 20 decembrie 2016, URL: https://www.forbes.com/sites/stevenbertoni/2016/11/22/exclusive-interview-how-jared-kushner-won-trump-the-white-house/#7950170e3af6 (accesat martie 2017).

93 Devin Leonard, David M. Levitt, „Jared Kushner`s Trump card", *Bloomberg*, 5 mai 2016, URL: https://www.bloomberg.com/features/2016-jared-kushner-trump-card/ (accesat martie 2017).

94 ***, „Trump`s cabinet: The people around the president", *BBC News*, URL: http://www.bbc.com/news/world-us-canada-37999969 (accesat martie 2017).

95 Michael Wolf, „Ringside With Steve Bannon at Trump Tower…", *The Hollywood Reporter*, 18 noiembrie 2016, URL: http://www.hollywoodreporter.com/news/steve-bannon-trump-tower-interview-trumps-strategist-plots-new-political-movement-948747 (accesat martie 2017).

96 Harriet Alexander, Charlotte Krol, „Steve Bannon: Who is Donald Trump`s chief strategist...", *The Telegraph*, 14 noiembrie 2016, URL: http://www.telegraph.co.uk/news/2016/11/14/steve-bannon-who-is-the-donald-trumps-chief-strategist-and-why-i/ (accesat martie 2017).

97 ***, „Mike Pence: From Indiana to the White House", *BBC News*, URL: http://www.bbc.com/news/election-us-2016-36796501 (accesat martie 2017).

98 Neil Munro, „Timeline of Mike Flynn controversy", *Breitbart*, URL: http://www.breitbart.com/big-government/2017/02/15/timeline-mike-flynn-controversy/ (accesat martie 2017); Sarah Murray, Gloria Borger, Jeremy Diamond, „Flynn resigns amid controversy over Russia contacts", 14 februarie 2017, URL: http://edition.cnn.com/2017/02/13/politics/michael-flynn-white-house-national-security-adviser/ (accesat martie 2017).

99 *Ibidem.*

implicarea Moscovei în alegerile americane din 2016; al unor relații proaste dintre administrația Trump și presa americană și al tranziției de putere.

Pentru funcția de secretar de stat, a fost propus omul de afaceri Rex Tillerson, fost președinte al controversatei companii ExxonMobil, privit de presa americană drept un reprezentant al stabilității în politica externă, dar criticat pentru lipsa sa de experiență în relațiile internaționale, îndeosebi în diplomație[100]. Departamentul apărării va fi condus de generalul în rezervă James Mattis, fost șef al comandamentului pentru Transformare al NATO și al CENTCOM, popular în rândul militarilor americani[101]. El a transmis deja aliaților europeni mesajul că SUA își vor respecta obligațiile, dar că aceștia din urmă trebuie să contribuie mai mult din punct de vedere financiar, vizând deja celebra cifră de 2% din PIB pentru sectorul militar[102].

După cum se observă, echipa administrației este destul de mixtă în ceea ce privește diplomația sau securitatea internațională, alături de doctrinari fiind prezenți oameni de afaceri sau generali cu experiență. Această structură poate asigura o flexibilitate necesară SUA pe scena globală, dar poate implica și riscul unei anumite incoerențe, diversele atitudini reprezentate nefiind neapărat compatibile. Momentan însă este prea devreme pentru a trage concluzii.

De asemenea, liniile directoare ale politicilor administrației Trump rămân încă neclare și ne putem referi, în principal, doar la o serie de declarații din timpul campaniei și imediat după preluarea mandatului, la câteva interacțiuni interne americane sau reacții externe, sau la unele decizii. Incertitudinile provin din durata scurtă scursă de la preluarea mandatului, din diferența dintre statutul de candidat și cel de șef al statului și din multiplele opțiuni prezente nu numai în cadrul executivului, dar și în cadrul Congresului, dominat de aripa „elitistă” și tradițională a Partidului Republican, care nu se suprapune neapărat cu opțiunile Casei Albe. Putem puncta domenii important de urmărit.

Pe lângă imigrație, comerțul a reprezentat una dintre cele mai controversate poziții adoptate de Donald Trump, dar și de unii dintre consilierii săi, printre care se numără și Steve Bannon, care au criticat sistemul de tratate de liber schimb configurat de SUA din 1989 încoace, considerat esențial pentru ordinea internațională democratică și puterea americană în lume, pe care fosta administrație a urmărit să îl aprofundeze, prin destul de criticatele TTP și TTIP. Președintele SUA a reluat, în primul său discurs important, criticile majore, dar într-un mod mai

[100] Gardiner Harris, „Rex Tillerson is confirmed as Secretary of State amid Record Opposition”, *New York Times*, 1 februarie 2017, URL: https://www.nytimes.com/2017/02/01/us/politics/rex-tillerson-secretary-of-state-confirmed.html?_r=0 (accesat martie 2017).

[101] Ruth Sherlock, „Profile: General James `Mad Dog` Mattis, Donald Trump pick for Secretary of Defence”, *The Telegraph*, 2 decembrie 2016, URL: http://www.telegraph.co.uk/news/2016/11/20/profile-general-james-mad-dog-mattis-who-may-be-donald-trumps-ne/ (accesat martie 2017).

[102] James Masters, „Trump Defense chief Mattis tells NATO members to pay up”, *CNN News*, 15 februarie 2017, URL: http://edition.cnn.com/2017/02/15/politics/james-mattis-nato-brussels/ (accesat martie 2017).

nuanțat, sugerând că Washingtonul nu a fost tratat „corect”, fără a respinge principiile documentelor[103]. În viziunea sa, o consecință a fost că o mare parte a locurilor de muncă din industrie au fost pierdute, ca urmare a procesului de delocalizare[104].

Una dintre primele decizii ale noii administrații a fost de a abandona TTP, o inițiativă de liberalizare comercială deschisă statelor din regiunea Pacificului, în general, aliaților și partenerilor, nu însă și Chinei[105]. Ea a fost respinsă din motivele menționate anterior și a fost uneori considerată drept o componentă importantă a procesului de globalizare și al alianțelor sau influenței americane în acel spațiu, îndeosebi de administrația Obama[106]. Cu toate acestea, a stârnit controverse ca urmare a eventualei includeri de clauze de arbitraj supranațional (ISDS), în timp ce globalizarea se manifestă deja de ani buni și nu este clar dacă tratatul era necesar pentru promovarea procesului[107].

O altă temă de campanie care a fost continuată după preluarea mandatului se referă la creșterea cheltuielilor militare ale SUA, eventual prin eliminarea restricțiilor bugetare stabilite la presiunea republicanilor din Congres, destinate a reduce deficitul public și datoria[108]. În calitate de candidat, Donald Trump a promis sporirea finanțării efectivelor și dotării forțelor terestre, aeriene și maritime americane, dar și îmbunătățirea arsenalului nuclear[109]. După preluarea mandatului, președintele a semnat un memorandum prin care solicită Pentagonului să treacă în revistă posibilitățile de mărire a capabilităților și a discutat despre „reconstrucția forțelor armate” (27 ianuarie 2017)[110].

Donald Trump declarase anterior că SUA „nu trebuie să își piardă avantajul militar”, creionând o strategie de menținere a poziției internaționale, chiar dacă, din alte afirmații, reiese scepticismul față de unele versiuni de multinaționalism sau de intervențiile externe cum a fost

---

[103] ***, „Remarks by President Trump in Joint Address to Congress”, *Casa Albă*, 28 februarie 2917, URL: https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/02/28/remarks-president-trump-joint-address-congress (accesat martie 2017).

[104] *Ibidem.*

[105] Eric Bradner, „Trump`s TTP withdrawal: 5 things to know”, *CNN News*, URL: http://edition.cnn.com/2017/01/23/politics/trump-tpp-things-to-know/ (accesat martie 2017).

[106] Barack Obama, „President Obama: The TTP would let America, not China, lead the way on global trade”, *Washington Post*, 2 mai 2016, URL: https://www.washingtonpost.com/opinions/president-obama-the-tpp-would-let-america-not-china-lead-the-way-on-global-trade/2016/05/02/680540e4-0fd0-11e6-93ae-50921721165d_story.html?utm_term=.277899eae947 (accesat martie 2017).

[107] Alan Morrison, „Is the Trans-Pacific Partnership Unconstitutional”, *The Atlantic*, 23 iunie 2015, URL: https://www.theatlantic.com/politics/archive/2015/06/tpp-isds-constitution/396389/ (accesat martie 2017); ***, „The arbitration game”, *Economist*, 11 octombrie 2014, URL: http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21623756-governments-are-souring-treaties-protect-foreign-investors-arbitration (accesat martie 2017).

[108] Jeremy Herb, „Trump order sets military buildup in motion”, *Politico*, 27 ianuarie 2017, URL: http://www.politico.com/story/2017/01/trump-rebuild-military-executive-action-234288 (accesat martie 2017); Jeremy Diamond, „Trump calls for military spending increase”, *CNN News*, 8 septembrie 2016, URL: http://edition.cnn.com/2016/09/06/politics/donald-trump-defense-spending-sequester/ (accesat martie 2017).

[109] Mark Feinberg, „Trump`s growing military problem”, *The Hill*, 15 februarie 2017, URL: http://thehill.com/blogs/ pundits-blog/the-military/319651-trumps-growing-military-problems (accesat martie 2017).

[110] Travis J. Tritten, „Trump taps executive power in military – with limits”, *Stars and Stripes*, 31 ianuarie 2017, URL: https://www.stripes.com/trump-taps-executive-power-on-military-with-limits-1.451777#.WMpz12-GOM8 (accesat martie 2017).

cea din Irak[111]. Noul memorandum prevede, potrivit *Stars and Stripes*, ca secretarul Apărării James Mattis să evalueze capacitatea operațională a forțelor armate americane și promovează ideea de sporire a bugetului[112]. Presa de peste Ocean a subliniat însă că s-ar putea dovedi a fi dificil de convins Congresul în ceea ce privește posibilitatea unor noi cheltuieli[113].

Aceste tendințe ale administrației Trump amintesc de unele politici ale guvernării George W. Bush dinainte de 11 septembrie 2001, îndeosebi critica implicită a multilateralismului, credința în importanța unor forțe armate puternice. Parțial continuă sau reia o mai veche tradiție americană, denumită de Walter Russell Mead jacksonism, care combină contestarea populistă a elitelor politice și economice tradiționale cu un anumit pesimism față de relațiile internaționale, inclusiv în ceea ce privește șansele de reușită ale cooperării, tradiție cu care noul președinte a fost des comparat[114]. Cu toate acestea, contextul extern s-ar putea dovedi mai important, pe termen lung.

A treia temă care a trezit reacții publice se referă la NATO, în special după ce, în timpul campaniei, candidatul Donald Trump susținuse că alianța este „depășită" îndeosebi în ceea ce privește combaterea terorismului și că SUA contribuie în mod disproporționat[115]. El a revenit, ulteriori, considerând că ar fi necesară „o înțelegere" pentru a echilibra această situație financiară, dar și-a nuanțat poziția referitoare la respectiva structură. Mai precis, Trump a susținut ideea că trebuie să existe reciprocitate în îndeplinirea obligațiilor[116].

După preluarea mandatului, pozițiile adoptate de noua administrație au devenit mai complexe: au fost reținute considerațiile referitoare la echilibrarea cheltuielilor membrilor NATO, cu celebra cifră de 2% din PIB menționată ca obiectiv, așa cum prevedea, de altfel, și Declarația Summit-ului de la Wales. Concomitent, au fost reafirmate importanța alianței și hotărârea SUA de a-și exercita în continuare rolul de garant al securității europene. Pe această problematică au existat o serie de afirmații și de întâlniri ale președintelui Trump, vicepreședintelui Mike Pence și ale secretarului Apărării, Mike Pence[117].

Criticile inițiale nu sunt noi, au mai fost prezente, de exemplu, în timpul administrației Bush, ajunge să amintim de cunoscutele „coalition of the willing" sau de NATO ca „toolbox",

---

111 Diamond, *op. cit.*
112 Tritten, *op. cit.*
113 Herb, *op. cit.*
114 Walter Russell Mead, „The Jacksonian Revolt", *Foreign Affairs*, martie/aprilie 2017.
115 Donald Trump, Maggie Haberman, David E. Sanger, „Transcript: Donald Trump Expands his Foreign Policy Views". *New York Times*, 26 martie 2016, URL: https://www.nytimes.com/2016/03/27/us/politics/donald-trump-transcript.html (accesat martie 2017).
116 Donald Trump, Maggie Haberman, David E. Sanger, „Transcript: Donald Trump on NATO, Turkey`s Coup Attempt and the World", *New York Times*, 21 iulie 2016, URL: https://www.nytimes.com/2016/07/22/us/politics/donald-trump-foreign-policy-interview.html?r=1 (accesat martie 2017).
117 Kevin Liptak, „Trump salutes NATO with vow of strong support", *CNN News*, 7 februarie 2017, URL: http://edition.cnn.com/2017/02/06/politics/trump-nato-centcom/ (accesat martie 2017); Ewen MacAskill, „US defence secretary calms European nerves over NATO", *Guardian*, 17 februarie 2017, URL: https://www.theguardian.com/world/2017/feb/17/james-mattis-calms-eu-nerves-over-nato (accesat martie 2017).

ale fostului șef al Pentagonului, Donald Rumsfeld[118]. Chiar dacă tonul diferă într-o anumită măsură, comunitatea de interese și valori pare destul de solidă pentru a continua și în viitor. În același timp, Alianța Nord-Atlantică s-a dovedit a fi destul de flexibilă în ultimii 15 ani, ceea ce sugerează că se poate adapta pozițiilor administrației Trump.

Nu în ultimul rând, poziția față de Federația Rusă a generat, până acum, o serie de dispute încinse în rândul opiniei publice americane. Avem de-a face cu diverse acuzații, pornind de la spargerea serverelor Partidului Democrat în timpul campaniei electorale, până la legături presupuse ale președintelui sau anturajului său cu Moscova[119]. Până acum, nu a existat o dovadă decisivă în ceea ce privește un eventual favoritism față de statul rus, iar politica de coerciție implementată de occidentali după intervenția din Ucraina a continuat[120].

Momentan, se conturează trei predicții majore în ceea ce privește politicile externe și de securitate, pornind de la tendințele deja menționate și de la opiniile experților, colectate, de exemplu, de Jenniffer L. Hochschild pentru *Brookings Institute*[121]. Prima, președinția ideologică, se referă la o Americă sceptică față de multilateralism, orientată parțial spre cooperarea cu alte mari puteri, dar și potențial conflictuală; a doua, președinția pragmatică, în care declarațiile devin mai puțin importante decât impactul structurilor politice interne și externe; al treilea, în care putem avea politici inconsistente și tensiuni între diverse ramuri ale statului american. Este prea devreme să putem descifra un traseu clar, însă.

---

118 Karl Kaiser, „Maintaining NATO”, *Harvard International Review*, 6 aprilie 2005, URL: http://hir.harvard.edu/international-healthmaintaining-nato/ (accesat martie 2017).

119 ***, „Russia: The scandal Trump can`t shake”, *BBC News*, URL: http://www.bbc.com/news/world-us-canada-38966846 (accesat martie 2017).

120 Aidan Quigley, „Haley: Russian sanctions will continue under Trump”, *Politico*, URL: http://www.politico.com/story/2017/02/nikki-haley-russia-sanctions-trump-234566 (accesat martie 2017).

121 Jennifer L. Hochschild, „What happens next? A tour of social scientists` predictions for Trump presidency”, *Brookings*, 6 ianuarie 2017, URL: https://www.brookings.edu/blog/fixgov/2017/01/06/tour-of-trump-predictions/ (accesat martie 2017).

## CAPITOLUL 4. ORIENTUL MIJLOCIU ȘI NORDUL AFRICII
### *Intensificarea conflictelor militare pe fondul tensiunilor inter-confesionale*

***Dr. Mirela ATANASIU***

Situația din regiunea Orientul Mijlociu și Africa de Nord continuă să se înrăutățească pe ansamblu, tensiunile inter-confesionale fiind una dintre cauzele declanșatoare ale conflictelor militare alimentate ulterior de manifestări ale violențelor sectare.

În timp, schisma ideologică istorică dintre șiiți și suniți s-a transformat într-o competiție geopolitică, economică și militară ce implică revendicări teritoriale și umane din partea actorilor nonstatali și acțiuni beligene ale puterilor regionale dominante manifestate pe teritoriile statelor fragmentate ideologic și subiecte ale unor conflicte identitare în desfășurare. De altfel, războaiele prin intermediari duse de actorii regionali pe teritoriile statelor fragile politic și economic au consecințe devastatoare în Siria, Irak, Libia și Yemen exprimate în situația umanitară gravă a populației, caracterizată de foamete, boli și traume multiple. De asemenea, în multe state arabe, mai ales în regimuri represive cu puțină toleranță pentru libertatea de exprimare, revoltele au declanșat ostilitate sectară amplificată odată cu escaladarea conflictelor. De altfel, conflictul sectar reprezintă o coordonată esențială a tuturor rivalităților regionale, inter și intra-statale.

Pentru perioada decembrie 2016 – ianuarie 2017, situația din regiunea Orientul Mijlociu și Nordul Africii continua să se înrăutățească pe ansamblu. Ca urmare, vom analiza evoluțiile principalelor *conflicte în desfășurare*, respectiv: războiul civil sirian, războiul împotriva organizației teroriste Stat Islamic în Siria și Irak, războiul civil libian, războiul din Yemen, conflictul sectar din Liban, conflictul kurd, conflictul israeliano-palestinian.

Pe fondul desfășurării **războiului civil sirian,** Federația Rusă și China și-au exercitat dreptul de veto respingând rezoluția Consiliului de Securitate al ONU pentru implementarea unei pauze umanitare de 7 zile în orașul Alep, Federația Rusă argumentând că perioada ar permite rebelilor să se regrupeze și că, de asemenea, este nevoie de discuții prealabile între Washington și Moscova pe această problematică[122].

La 30 decembrie 2016 a intrat în vigoare un acord volatil de încetare a focului, intermediat de Rusia și Turcia care a fost încălcat de multiple ori[123]. Ulterior, în ianuarie 2017, la Astana, în Kazahstan, a avut loc o încercare eșuată de discuții pe problema siriană în cadrul

---

[122] ***, „Russia, China block U.N. demand for seven-day Aleppo truce”, *Reuters*, 5 decembrie 2016, URL: http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-un-idUSKBN13U2LX?il=0, accesat la 12.01.2017.

[123] ***, „Syria conflict: Ceasefire agreed, backed by Russia and Turkey”, *BBC*, 29 decembrie 2016, informații disponibile la: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-38460127, accesat la 25.01.2017.

căreia au fost puși față în față rebelii sirieni non-islamiști și reprezentanții guvernamentali sirieni. Această tentativă de discuții pentru negocierea unui acord de pace s-a organizat la inițiativa Rusiei și Turciei cu participarea Iranului, acțiunea dorindu-se a fi o revitalizare a discuțiilor de la Geneva[124]. La acestea nu au fost invitate SUA, iar ONU nu au fost consultate[125]. Faptul că SUA nu au participat la Astana a fost văzut ca o „retragere” a marii puteri de pe scena siriană.

În ce privește **războiul împotriva organizației teroriste Stat Islamic în Siria și Irak**, luna decembrie a anului 2016 s-a dovedit a fi cea mai critică în cei aproape 6 ani de război sirian, după ce în mai multe zone controlul a oscilat de o parte sau de alta a părților implicate.

Pe frontul din Irak, încă din octombrie 2016 se declanșase bătălia pentru Mosul a unei coaliții de forțe compusă din forțe guvernamentale și kurde sprijinite de forțele aeriene americane. După aproape trei luni de la inițierea ofensivei, forțele irakiene conduse de Serviciul de Elită Contra Terorismului au preluat controlul asupra părții de est a orașului[126]. Urma să fie lansată operațiunea militară pentru recucerirea părții de vest a Mosulului.

În Siria, în plan operațional, pe de o parte, una dintre realizările importante ale lunii decembrie 2016 a fost avansul rapid al Armatei Arabe Siriene susținută de puterea aeriană rusă și milițiile sponsorizate de Iran ce a rezultat în recâștigarea Alep-ului[127], cel mai mare oraș sirian, de sub controlul jihadist. O altă realizare este aceea că forțele armate siriene au reușit să-i determine pe rebelii jihadiști din grupările Harakat Ahrar Al-Sham și Jabhat Fatah Al-Sham să predea orașele Khan Al-Sheih, Al-Tal, și Kanakir din vestul regiunii Ghouta[128]. Pe de altă parte, forțele guvernamentale siriene au eliberat temporar orașul Palmyra de sub controlul terorist, dar a pierdut-o ca urmare a executării unui atac pe scară largă în luna decembrie 2016. Făcând un bilanț teritorial, este evident că organizația teroristă pierde teren în fața coaliției oponente de actori statali și non-statali, frontul islamist părând a-și muta centrul de greutate în Irak.

În **războiul din Yemen** implicarea străină este una dintre constantele conflictului. Congruența relațiilor dintre actorii implicați este bazată pe interesele geopolitice divergente.

---

[124] Au avut loc o serie de runde de negocieri de încetare a focului în Siria (Geneva I - 2012, Geneva II - 2014, Viena – 2015 și Geneva III – februarie 2016). A se vedea pe larg: Douglas de Quadros Rocha, Isabela Souza Julio, Patrícia Graeff Machry, „The peace talks on the syrian conflict main developments and differences between the Vienna (2015) and Geneva III (2016) meetings”, în *Boletim de Conjuntura. Nerint, Porto Alegre*, jul/2016, pp. 82-92, URL: https://www.ufrgs.br/nerint/wp-content/uploads/2016/07/Boletim-v1n1-peacetalkssyria.pdf, accesat la 25.02.2017.

[125] ***, „Russia, Iran and Turkey Meet for Syria Talks, Excluding U.S.”, *New York Times*, 20 decembrie 2016, URL: https://www.nytimes.com/2016/12/20/world/middleeast/russia-iran-and-turkey-meet-for-syria-talks-excluding-us.html, accesat la 23.02.2017.

[126] ***, „A timeline of the Islamic State in Iraq and Syria”, în *The citizen*, 19 februarie 2017, URL: http://www.thecitizen.co.tz/News/A-timeline-of-the-Islamic-State-in-Iraq-and-Syria/1840386-3819358-dh1p7n/index.html, accesat la 20.02.2017.

[127] ***, *Syria profile – Timeline*, BBC News, 1 martie 2017, URL: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995, accesat la 01.03.2017.

[128] Leith Fadel, „Comprehensive map of Syrian conflict: December 2016”, articol publicat în *Al-Masdar News*, 18 decembrie 2016, URL: https://www.newcoldwar.org/comprehensive-map-syrian-conflict-december-2016/, accesat la 26.02.2017.

Pe de o parte, Iranul, care îi susține militar pe rebelii Houthi, caută să conteste poziția dominantă a Arabiei Saudite și SUA în regiune, Houthi fiind principala forță de opoziție împotriva guvernului președintelui Abed Rabbo Mansour al-Hadi sprijinit de americani și saudiți. O alianță tactică cu rebelii o are și gruparea fostului președinte yemenit Ali Abdullah Saleh, care comandă o parte din elementele forțelor de securitate din Yemen, rețelelor tribale și partidul politic Congresul General al Poporului (GPC).

Pe de altă parte, în spiritul rețelei sale de relații, în decembrie 2016, Arabia Saudită a continuat campania militară aeriană „coordonată de SUA și Marea Britanie”[129] după cum afirmă *SouthFront*[130] și „îndreptată împotriva forțelor Houthi, pentru susținerea guvernului lui al-Hadi”[131]. În aceeași sursă se prezintă că din martie 2015 până în decembrie 2016, au căzut țintă a acestor atacuri 11.400 civili[132]. Forțele yemenite au continuat în perioada analizată să se lupte pentru capitala Sana'a, care este controlată de forțele Houthi începând cu 2015. De asemenea, blocada aeriană și navală impusă de coaliția condusă de forțele saudite continuă și în 2017[133]. Cum liniile frontului se schimbă permanent, minele de luptă rămase neexplodate în teren reprezintă o problemă de securitate majoră, în special pentru civili.

Organizațiile teroriste proeminente ale regiunii, Al-Qaeda în Peninsula Arabă (AQAP) și Stat Islamic, sunt situate pe poziții insurgente similare. Ambele luptă împotriva guvernului lui Al-Hadi deși membri importanți ai Al-Qaeda susțineau că „tacticile brutale ale organizației Stat islamic, care includ execuții în masă și atacuri cu bombă la moschei, cu un stil de conducere relativ autocratic, sunt în contradicție cu normele sociale și tribale ale Al-Qaeda”[134].

Primele acțiuni militare ale administrației Trump în Yemen au fost direcționate împotriva grupării teroriste AQAP care, așa cum remarcau specialiștii *International Crisis Group*[135], a câștigat influență regională sporită ca urmare a propagandei duse pe fondul conflictului dezvoltat între luptătorii Houthi și forțele guvernamentale, părți susținute de puteri regionale cu interese antagonice. Astfel că, la 29 ianuarie 2017 a fost desfășurat un raid de către Forțele Speciale ale SUA (SEAL) în Guvernoratul al-Bayda, asupra unui câmp de luptă critic între forțele pro și anti-

---

[129] ***, „US & UK coordinate Saudi attacks in Yemen”, *SouthFront,* 14.12.2016, URL: https://southfront.org/us-uk-coordinate-saudi-attacks-in-yemen/, accesat la 02.02.2017.

[130] *SouthFront Analysis and Intelligence* se recunoaște a fi un proiect analitic creat de o echipă independentă internațională de experți. Vezi: *About South Front,* https://southfront.org/about-southfront/

[131] ***, „US & UK coordinate Saudi attacks in Yemen”, *SouthFront,* 14.12.2016, URL: https://southfront.org/us-uk-coordinate-saudi-attacks-in-yemen/, accesat la 02.02.2017.

[132] ***, „US & UK coordinate Saudi attacks in Yemen”, *SouthFront,* 14.12.2016, URL: https://southfront.org/us-uk-coordinate-saudi-attacks-in-yemen/; World Report 2017 – Yemen, HRW - Human Rights Watch, 12 ianuarie 2017, URL: http://www.ecoi.net/local_link/334724/463171_en.html, accesate la 03.02.2017.

[133] ***, *World Report 2017 – Yemen,* HRW - Human Rights Watch, 12 ianuarie 2017, URL: http://www.ecoi.net/local_ link/334724/463171_en.html, accesat la 03.03.2017.

[134] ***, *Yemen's al-Qaeda: Expanding the Base,* Report no. 174, International Crisis Group, 2 February 2017, URL: https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/174-yemen-s-al-qaeda-expanding-base, accesat la 08.02.2017.

[135] *Ibidem.*

Houthi, a ucis un comandant american[136], câțiva membri proeminenți ai unui trib asociat cu AQAP și, potrivit unor surse locale, mulți civili, inclusiv cel puțin zece femei și copii[137]. Această acțiune poate duce la creșterea animozității populației locale față de americani și occidentali în general.

*Medecin Sans Frontiere* arăta la sfârșitul lunii ianuarie 2017 că „după 22 de luni de conflict, Yemenul este în plină urgență umanitară … deoarece toți actorii înarmați implicați în conflict, inclusiv coaliția condusă de Arabia Saudită, sau Houthi, desfășoară atacuri fără discriminare, fără nici un respect pentru civili sau infrastructuri civile, cum ar fi spitale, școli sau piețe”[138]. Situația se prevede a se înrăutăți și mai mult odată cu înaintarea în anul 2017, din punct de vedere conflictual, dar și umanitar.

**Războiul civil libian.** În decembrie 2016, trupele libiene susținute de aviația americană au eliberat orașul de coastă Sirte de sub controlul autoproclamatului Stat Islamic în urma unui atac ce a durat șase luni. Totuși, specialiștii avertizau că amenințarea teroristă islamistă din Libia este departe de a fi învinsă[139]. De altfel, în ianuarie 2017, SUA și-a continuat intervenția cu raiduri aeriene masive asupra a ceea ce oficialii Pentagonului descriau ca fiind „baze de antrenament ale Statului Islamic poziționate la 45 km la sud-vest de Sirte”[140], ale căror membri „se bănuia că plănuiau atacuri asupra unor state europene”[141]. Aceste acțiuni s-au desfășurat după ce SUA anunțase în luna decembrie 2016 că a încetat campania aeriană în teritoriul libian.

Puncte pozitive ale lunii decembrie 2016 au fost constituite de recuperarea localității Haftar, redeschiderea porturilor petroliere și repunerea în funcțiune a conductei Rayana, ceea ce impulsionează exporturile de petrol din Libia, oferind venituri benefice pentru întreaga țară[142]. Aceste evoluții sunt binevenite în virtutea faptului că Planul de răspuns umanitar pentru Libia pentru 2017 presupune existența a 151 de milioane $ americani pentru a răspunde nevoilor

[136] ***, „A timeline of events on how the controversial Navy SEAL raid on Yemen was planned and carried out”, în *Washington Post*, 3 februarie 2017, URL: https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2017/02/03/a-timeline-of-events-on-how-the-controversial-navy-seal-raid-on-yemen-was-planned-and-carried-out/?utm_term=. e90ab41d707f, accesat la 10.02.2017.

[137] ***, *Yemen's al-Qaeda: Expanding the Base*, Report no. 174, International Crisis Group, 2 February 2017, URL: https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/174-yemen-s-al-qaeda-expanding-base, accesat la 08.02.2017.

[138] ***, „Yemen: Crisis update - January 2017”, în *Medecins Sans Frontieres*, 31 ianuarie 2017, URL: http://www.msf.org/en/ article/yemen-crisis-update-january-2017, accesat la 13.02.2017.

[139] ***, *Happy 65th Birthday to Libya. If We Don't Fight to Defend You, Who Will?,* 24 decembrie 2016, URL: http://www.libya-analysis.com/2016/12/, accesat la 02.02.2017.

[140] ***, „US planes strike Isis fighters in Libya 'planning attacks in Europe'”, în *The Guardian*, 19 ianuarie 2017, URL: https://www.theguardian.com/world/2017/jan/19/libya-us-airstrikes-isis-islamic-state, accesat la 02.02.2017.

[141] *Idem*.

[142] ***, *Happy 65th Birthday to Libya. If We Don't Fight to Defend You, Who Will?,* 24 decembrie 2016, URL: http://www.libya-analysis.com/2016/12/, accesat la 02.02.2017.

umanitare cele mai critice a 940.000 oameni[143]. Până la găsirea unor soluții, populația civilă din Libia continuă să sufere și în anul 2017 ca urmare a conflictului, insecurității, instabilității politice și a economiei precare.

În ce privește **conflictul kurd,** Turcia a lansat operațiunea militară în Siria, în august 2016, cu scopul de a împinge frontul așa-numitului Stat islamic de la granița sa și de a zădărnici ambițiile kurzilor de a-și consolida poziția din nordul Siriei. În perioada analizată, deși forțele conduse de kurzi s-au demonstrat a fi unele dintre cele mai eficiente grupări de luptă împotriva teroriștilor islamiști, Ankara arăta că vede YPG (Unitățile de Protecție a Poporului) ca fiind o extensie a insurgenței kurde, care s-a afirmat în lupta pentru autonomie a kurzilor încă din anii 1980. Această poziție a Turciei s-a materializat și în neinvitarea YPG de a participa la negocierile de la Astana din ianuarie 2017.

În această perioadă, eșecul Irakului, distrugerea Siriei și situația socială problematică din Turcia determinată de primirea imigranților din zonele de conflict ale Orientului Mijlociu păreau a crea oportunități pentru kurzi în toate cele trei țări în sensul apropierii de visul autonomiei. La acestea se adăuga controlul obținut de forțele kurde asupra unor teritorii în Siria și Irak recucerite de la organizația teroristă Stat Islamic. Poate nu întâmplător, oficialii militari sirieni au anunțat în decembrie 2016 în contextul discuțiilor de la Astana că „zonele câștigate de kurzi de sub controlul organizației teroriste ar trebui să revină sub control guvernamental sirian”[144]. Urmează să vedem ce se va întâmpla pe viitor, dar este puțin probabil ca etnicii kurzi, după ce au luptat pentru controlul acelor teritorii să le cedeze pur și simplu fără nici o recompensă și să renunțe la oportunitățile contextuale.

**Conflictul israeliano-palestinian.** În decembrie 2016, Israelul a suspendat relațiile cu 12 țări (din cele 14) care au votat pentru Rezoluția Consiliului de Securitate în care se condamna faptul că „stabilirea de așezări de către Israel în teritoriile palestiniene ocupate din 1967, inclusiv Ierusalimul de Est, nu are nici o bază legală și constituie o încălcare flagrantă în conformitate cu dreptul internațional și un obstacol major în realizarea soluției cu două state și o pace justă, durabilă și cuprinzătoare”[145].

În 15 ianuarie 2017, la Paris a avut loc un summit ce a constituit o încercare de reinițiere a discuțiilor de pace pentru instaurarea unei soluții cu două state. La Summit au participat reprezentanți ai aproximativ 70 de state și organizații, dar cei ai Autorității Palestiniene și

[143] ***, *Libya: 2017 Humanitarian Response Plan (January - December 2017) [EN/AR]*, Report from UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 15 decembrie 2016, URL: http://reliefweb.int/report/libya/libya-2017-humanitarian-response-plan-january-december-2017-enar, accesat la 01.02.2017.

[144] ***, *ANALYSIS: The Kurds fall 'victim' of Syria ceasefire*, 10 ianuarie 2017, URL: http://www.middleeasteye.net/ news/analysis-kurds-fall-victim-syrias-ceasefire-1014698144, accesat la 07.02.2017.

[145] ONU, *Resolution 2334 (2016) Adopted by the Security Council at its 7853rd meeting, on 23 December 2016*, p. 2.

Israelului au lipsit[146]. Ecourile ulterioare referitoare la eveniment nu au fost pozitive din partea Israelului, premierul Netanyahu spunând despre summit că a fost „fraudat”[147].

Între timp, mass-media internațională prezintă, pe de o parte, faptul că civilii palestinieni sunt victimele acțiunilor violente ale forțelor israeliene. De exemplu:

- la 1 ianuarie 2017, un palestinian a fost împușcat în cap de forțele armate israeliene[148];

- la 2 ianuarie 2017, buldozere israeliene au demolat 11 structuri rezidențiale în comunitatea beduină a West Bank, Khan al-Ahmar, lăsând 87 de palestinieni, majoritatea femei și copii, fără adăpost[149];

- 3 ianuarie 2017, alte 15 structuri rezidențiale, hambare, case și școală au fost demolate de forțele israeliene, în in Khirbet Tana, Valea Iordanului[150] etc.

Aceste acțiuni repetate ale israelienilor îl determinau pe ministrul palestinian al Afacerilor Externe să declare că „încălcarea continuă a dreptului internațional de către israelieni zdruncină credibilitatea Organizației Națiunilor Unite”[151].

Pe de altă parte, acțiuni violente sunt proliferate și de către palestinieni împotriva israelienilor. De exemplu:

- la 8 ianuarie 2017, un palestinian din suburbia Ierusalimului de Est a intrat cu camionul într-un grup de soldați israelieni ucigând 4 dintre ei și provocând rănirea altor 13[152];

- 12 ianuarie 2017, palestinienii din Isawiya au aruncat cu pietre în forțe israeliene de poliție și de grăniceri, care ajutau niște vehicule civile după un accident de mașină[153];

- 25 ianuarie 2017, un palestinian a deschis focul asupra unui vehicul militar israelian în apropierea satului Aboud, în West Bank, și a fost împușcat de soldați[154] etc.

Față de fricțiunile și conflictele existente în regiunea MENA între grupuri cu identități religioase și etnice diferite, t**ensiunile interconfesionale dintre musulmanii suniți și șiiți** sunt

---

[146] ***, „An Israel-Palestine peace conference—without Israel or Palestine”, în *The Economist*, 17 ianuarie 2017, URL: http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21714776-futile-talkfest-paris-aimed-its-message-america-not-middle-east, accesat la 07.02.2017.

[147] ***, „Israel-Palestinian conflict: Summit warns against unilateral actions”, *BBC News*, 15 ianuarie 2017, URL: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-38608990, accesat la 07.03.2017.

[148] ***, „Israeli forces shoot Palestinian with rubber bullet to the head during clashes”, *Ma'an News Agency*, 2 ianuarie 2017, URL: http://www.maannews.com/Content.aspx?id=774699, accesat la 08.02.2017.

[149] ***, „Israeli forces demolish 11 Bedouin residential structures, 87 left homeless”, *Ma'an News Agency*, 3 ianuarie 2017, URL: http://www.maannews.com/Content.aspx?id=774708, accesat la 08.02.2017.

[150] ***, „Israeli forces demolish 2 homes in Jerusalem, displacing 18 Palestinians”, *Ma'an News Agency*, 4 ianuarie 2017, URL: http://www.maannews.com/Content.aspx?id=774737, accesat la 08.02.2017.

[151] ***, *Foreign Ministry: Israel's violation of law puts UN credibility on the line*, 3 ianuarie 2017, URL: http://palestine.dk/foreign-ministry-israels-violation-law-puts-un-credibility-line/, accesat la 08.02.2017.

[152] ***, „Palestinian shot dead after driving truck into Israeli soldiers, killing 4”, *Ma'an News Agency*, 9 ianuarie 2017, URL: http://www.maannews.com/Content.aspx?id=774805, accesat la 08.02.2017.

[153] ***, „Stones were thrown at night Issawi police forces; No casualties”, *Walla News*, 12 ianuarie 2017, URL: http://news.walla.co.il/item/3030916, accesat la 08.02.2017.

[154] ***, „Two separate attacks in Binyamin region; two terrorists shot”, *Ynetnews*, 25.01.2017, URL: http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4912866,00.html, accesat la 08.02.2017.

văzute de Anthony Cordesmann ca reprezentând „o ciocnire în interiorul civilizației islamice”[155], justificând afirmația prin faptul că majoritatea violențelor cauzate de extremismul islamist au fost direcționate către musulmanii de confesiune diferită șiită, respectiv sunită, din statele Orientului Mijlociu și Africii de Nord.

Cea mai mare parte a populației musulmane din lume este sunită, iar aproximativ 10-15% din toți musulmanii sunt șiiți. Pe de o parte, populațiile șiite din regiunea MENA constituie majoritate în Iran, Irak și Bahrain, dar mai există populații șiite semnificative în Turcia, Kuweit, Liban, Arabia Saudită, Siria și Yemen[156]. De asemenea, mai mult de o treime din populația șiită trăiește în Iran. State cu cea mai largă majoritate sunită sunt Egiptul, Iordania, și Arabia Saudită[157], dar și Turcia, Algeria, Maroc, Bahrein, Mauritania, Qatar, Libia, Tunisia[158]. mai sunt și o serie de state în care cele două ramuri religioase șiită și sunită predomină aproximativ în mod egal: Irak, Kuweit, Liban și Yemen.

Implicarea Iranului – șiit și a Arabiei Saudite – sunite în conflictele intrastatale arată modul în care acestea își dispută puterea regională. Există experți care afirmă că înrăutățirea relațiilor iraniano-saudite a ajuns la un minim echivalent cu situația de acum 30 de ani[159]. Pe de o parte, aliații arabi-cheie, cum ar fi Iordania, Egipt, Arabia Saudită, Bahrain, Kuweit și Emiratele Arabe Unite au interese naționale clare în reducerea sau încetarea influenței iraniene în Liban, Siria, Irak, și Yemen acțiunile lor fiind direcționate în acest scop. Pe de cealaltă parte, Iranul caută să câștige capital politic în regiune.

Pentru perioada 11 septembrie 2001 – 31 ianuarie 2017, studiind baza de date a *Religion of Peace* care prezintă caracteristici ale terorismului islamist, constatăm următoarele:

| | **Împotriva creștinilor pe glob** | **În Europa** | **În SUA** | **Total în lume** |
|---|---|---|---|---|
| Număr atacuri executate | 1.325 | 281 | 49 | 30.000 (~) |

**Tabel nr. 1** – Număr de atacuri executate de teroriștii islamiști în perioada 11 septembrie 2001 – 31 ianuarie 2017[160]

[155] Anthony H. Cordesman, *Tracking the Trends and Numbers: Islam, Terrorism, Stability, and Conflict in the Middle East*, Center for Strategic and International Studies, Washington DC, 15 februarie 2017, pp 50-63, URL: https://www.csis.org/analysis/tracking-trends-and-numbers-islam-terrorism-stability-and-conflict-middle-east, accesat la 26.02.2017.
[156] ***, *Mapping the Global Muslim Population,* Pew Research Center, 7 octombrie 2009, URL: http://www.pewforum.org/2009/10/07/mapping-the-global-muslim-population/, accesat la 07.02.2017.
[157] ***, „Sunnis and Shia in the Middle East”, *BBC News,* 19 decembrie 2013, URL: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-25434060, accesat la 09.02.2017.
[158] ***, „Freedom and Liberty vs. Islam and Sharia”, *Wordpress*, URL: https://nosharia.wordpress.com/list-of-muslim-majority-countries-with-sectstategovernment/, accesat la 09.02.2017.
[159] Kristian Coates Ulrichsen, *Iran-Saudi crisis 'most dangerous for decades',* 4 ianuarie 2016, disponibil online la: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35219693, accesat la 03.02.2017.
[160] Date preluate de pe site-ul *Religion of Peace,* respectiv de la: *Islamic Terror in Europe (Since 2001),* URL: http://www.thereligionofpeace.com/attacks/europe-attacks.aspx; *Islamic Terror on American Soil,* URL: http://www.thereligionofpeace.com/attacks/american-attacks.aspx; *Islamic Terror on Christians,* URL: http://www.thereligionofpeace.com/attacks/christian-attacks.aspx, accesate la 04.02.2017.

Analiza efectuată prin prelucrarea datelor ne confirmă faptul că afirmația lui Cordesmann are baze științifice reale, deoarece numărul atacurilor executate asupra creştinilor (indiferent de locul în care au avut loc, în state musulmane sau cu altă religie dominantă) reprezintă aproximativ 6,6 % din totalul atacurilor efectuate de terorişti islamişti. De fapt, ambele facțiuni fundamentaliste sunită și șiită promovează terorismul, considerând Jihadul formă specifică de luptă. Totuși, cele mai proeminente organizații teroriste sunt cele sunite: Stat Islamic (ce vor să stabilească un califat islamic în Irak, Liban, Siria), al-Qaeda (cu acțiune în toată regiunea MENA), Hamas (Palestina), Frații Musulmani (predomină în Egipt și Iordania). În contrapondere se aflǎ Hezbollah (organizație șiită) susținută de Iran.

Acțiunile diplomatice și „cele militare din teren" în conflictele duse pe teritoriile statelor fragilizate ale Siriei, Irakului, Libiei și Yemenului, nu numai atacurile teroriste din statele musulmane, certifică intensificarea tensiunilor dintre cele două confesiuni musulmane șiiți și suniți. De exemplu, odată cu revoluția egipteană, animozitatea musulmanilor suniți față de șiiți a crescut și a devenit un subiect de dezbatere publică într-o țară în care, în trecut, diferențele doctrinare dintre cele două secte islamice abia erau menționate.

Tensiunile interconfesionale reprezintă o sursă majoră de tensiune și violență, pe lângă terorismul islamist. Deși această tensiune dintre suniți și șiiți nu este direct legată de extremism, afectează mediul regional și relațiile dintre Iran și o mare parte din lumea arabă având un impact serios și asupra stabilității Libanului, Siriei, Irak-ului, Bahrain-ului, Arabiei Saudite și Kuweit-ului.

**UNIVERSITATEA NAŢIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”**

Redactor de ediție: CS III dr. Mirela ATANASIU

Lucrarea are 42 pagini.

***Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate***
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.49; Fax: 021.319.57.809
E-mail: cssas@unap.ro; Website: http//cssas.unap.ro

582/2017